

Sveriges ekonomi

Statistiskt perspektiv

SCB

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Ur innehållet:

Svensk motståndskraft när världsekonomin bromsar .....sid 3

Svensk ekonomi har hittills i år visat en bra fart på tillväxten efter ett svagare fjärde kvartal i fjol. När tillväxten i Europa har stagnerat så har Sverige visat stark motståndskraft. En låg varuimport resulterade i ett överskott i Sveriges utrikeshandel under andra kvartalet. Både hushållskonsumtion och offentlig konsumtion bidrog svagt till tillväxten medan fasta bruttoinvesteringar stannade av efter ett tillsynes tillfälligt stark första kvartal.

Bred nedgång i varuimporten .....sid 5

Svensk export gick svagare än världshandeln men steg i paritet med utvecklingen i andra industriländer. Exporten till nordiska grannländer kompenserade för en svagare efterfrågan i övriga Europa. En fortsatt bred nedgång i varuimporten lyfte utrikeshandelns nettobidrag till BNP-tillväxten. Kronförstärkning och svag omvärldsefterfrågan bekymrar de exporterande företagen vilket framgår av senaste exportchefsindex.

SCB publicerar säsongrensad produktivitet kvartalsvis.....sid 21

I samband med att SCB börjar publicera kvartalsvis arbetsproduktivitet presenteras i en temaartikel hur arbetsproduktivitet ska tolkas när den används på kvartal för att visa förädlingsvärdet per arbetad timme i näringslivet. Artikeln lyfter även fram begränsningar i de kvartalsvisa produktivetsberäkningarna.

Nummer 3•2012

Innehåll

Sammanfattning	3
Internationell utblick.....	4
Export och import	5
Konsumtion.....	7
Investeringar	11
Näringsliv	13
Arbetsmarknad.....	18
Produktivitet i Nationalräkenskaperna.....	21
EU:s ekonomiska tillsyn	24
Summary	28

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se. Välj Hitta statistik, SCB-Indikatorer.

Sammanfattning

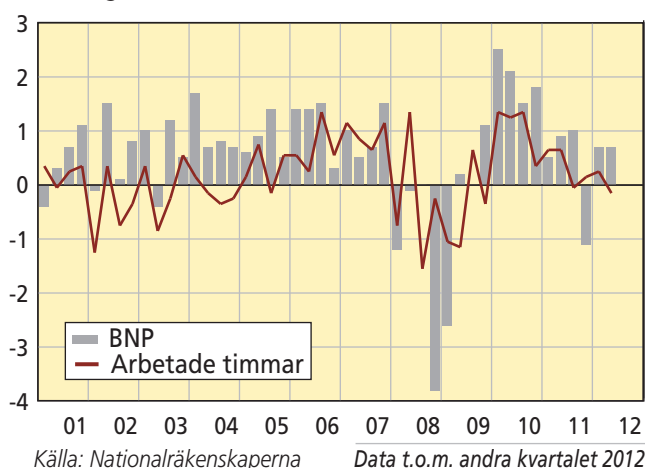
Svensk motståndskraft när världsekonomin bromsar

Svensk ekonomi har hittills i år visat en bra fart på tillväxten efter ett svagare fjärde kvartal i fjol. När tillväxten i Europa har stagnerat så har Sverige visat stark motståndskraft. En låg varuimport resulterade i ett överskott i Sveriges utrikes-handel under andra kvartalet. Både hushållskonsumtion och offentlig konsumtion bidrog svagt till tillväxten medan fasta bruttoinvesteringar stannade av efter ett tillsynes tillfälligt stark första kvartal.

Andra kvartalet 2012 steg BNP med 0,7 procent, säsongren-sad och jämförd med kvartalet innan, vilket var en oföränd-rad tillväxttakt från första kvartalet. I Europa överträffades den svenska tillväxten enbart av Norge och Lettland där tillväxten var 1,2 respektive 1,0 procent.

Bruttonationalprodukten (BNP) samt arbetade timmar i hela ekonomin

Procentuell förändring från föregående kvartal.
Säsongrensad BNP och arbetade timmar

Den globala BNP-tillväxten visar en fortsatt svag trend trots massiva stimulansåtgärder. Inbromsningen i världsekonomin är bred och det i ett läge där alla ekonomier önskar drag-hjälp från en starkare efterfrågan från omvärlden. Svensk BNP har hittills i år visat motståndskraft och varit en av de starkare i Europa. En traditionellt sett stor påverkan från om-världen i svensk ekonomi gör emellertid att det ekonomiska läget snabbt kan förändras.

Svensk export gick svagare än världshandeln men steg i paritet med utvecklingen i andra industriländer. Exporten till nordiska grannländer kompenserade för en svagare efter-frågan i övriga Europa. En fortsatt bred nedgång i varuim-porten lyfte utrikeshandelns nettobidrag till BNP-tillväxten. Kronförstärkning och svag omvärldsefterfrågan bekymrar de exporterande företagen vilket framgår av senaste export-chefsindex.

Efter ett starkt första kvartal 2012 tappade hushållskonsum-tionen farten andra kvartalet. Hushållens konsumtionsutgif-ter ökade med 0,2 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Framför allt var det bilinköpen som på allvar stannade av, medan mindre konjunkturkänsliga utgifter som bland annat boende och läkemedel bidrog positivt. Hus-hållen prioriterade istället sparandet och sparkvoten andra kvartalet låg på en historiskt hög nivå.

Investeringarna tycks ha kommit in i en lugnare fas. Ök-ningstakten i de fasta bruttoinvesteringarna sjönk tillbaka igen efter den till synes tillfälligt kraftiga ökningen första kvartalet 2012. Främst var det minskade maskininveste-ringar, främst inom bygg- respektive tjänstebranscherna, som dämpade medan bygg- och anläggningsinvesteringarna utvecklades fortsatt starkt. På branschsidan var energibrans-schen en fortsatt ljuspunkt, trots en betydligt beskedligare ökningstakt än första kvartalet. Gruvindustrin höll uppe ökningstakten och bidrog i stor utsträckning till den totala utveckling. Samtidigt dämpades de totala investeringarna bland annat av branschen för informations- och kommuni-kationstjänster som vände nedåt efter ett mycket starkt första kvartal.

Det svenska näringslivet bibehöll tillväxttakten från första kvartalet. Nedgången i produktionen under fjärde kvartalet 2011 ser ut att vara ett tillfälligt hack i kurvan. Varubran-schern och tjänstebranscherna ökade produktionen i ungefär samma takt. Arbetsinsatsen inom näringslivet sjönk något andra kvartalet och det var ökad produktivitet som förklarade produktionsökningarna. Efter andra kvartalets utgång har flera indikatorer, oberoende av varandra, gett negativa signaler om konjunkturen i näringslivet för kom-mande kvartal.

Signalerna från arbetsmarknaden var av blandad karaktär. Arbetskraftsdeltagandet steg under årets andra kvartal till följd av befolkningstillväxt och färre sjuka. Det ökade ar-betskraftsutbudet har inneburit fler sysselsatta men också en ökad arbetslöshet, dock utan signifikant stora förändringar. Anmärkningsvärt var att antalet arbetade timmar i ekonomin fortsatte att minska trots fler sysselsatta. Det visar ett fortsatt osäkert läge på arbetsmarknaden där också antalet vakanser ökade mer än antalet lediga jobb.

Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv innehåller även två temaartiklar. I den första artikeln presenteras hur arbetspro-duktivitet ska tolkas när den används på kvartal för att visa förädlingsvärdet per arbetad timme i näringslivet. Artikeln lyfter även fram begränsningar i de kvartalsvisa produktivi-tetsberäkningarna.

Den andra artikeln beskriver EU:s nya regelverk mot mak-roekonomiska obalanser där Sverige fick bakslag på fyra indikatorer med särskilt fokus på hushållens skuldsättning.

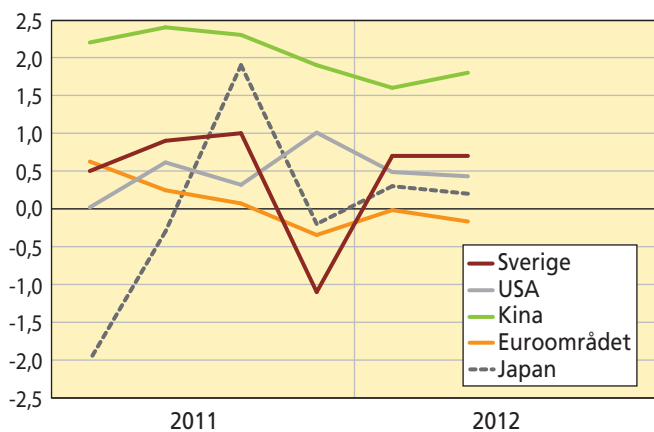
Världsekonomin saktar in

Den globala BNP-tillväxten visar en fortsatt svag trend trots massiva stimulansåtgärder. Inbromsningen i världsekonomin är bred och det i ett läge där alla ekonomier önskar draghjälp från en starkare omvärldsefterfrågan. Svensk BNP har hittills i år visat motståndskraft och varit en av de starkare i Europa. En traditionellt sett stor omvärldspåverkan i svensk ekonomi gör emellertid att det ekonomiska läget snabbt kan förändras.

Det har gått drygt fyra år sedan den mest turbulenta tiden från finanskrisen och närmare tre år sedan skuldkrisen i Europa tog sin början i Grekland. Oron i Europa har motverkats med hjälp av kortsiktiga lösningar för att undvika de värsta tänkbara scenarion och för att få en samsyn över problem och lösningar. De strukturella frågorna kvarstår till stora delar för att lösa obalanser. Tiden går och arbetslösheten är fortsatt hög i industriländerna och den globala ekonomin tappar åter i styrka trots massiva åtgärder för att stimulera tillväxten. Sverige, med en stor export, har en hög exponering mot internationella konjunktursvängningarna, men hittills i år har den svenska ekonomin visat motståndskraft och det med en BNP-tillväxt som varit en av de starkaste i Europa.

BNP-tillväxt

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal

Källa: OECD

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Euroområdet mot recession

En relativt stark export under andra kvartalet dämpade fallet för euroområdet. BNP-tillväxten minskade 0,2 procent från kvartalet innan. Fasta bruttoinvesteringar och lager drog ner BNP-tillväxten med 0,2 procentenheter vardera, hushållskonsumtionen med 0,1 procentenheter, medan exportnettot stärkte tillväxten med ett bidrag på 0,2 procentenheter. Nästa kvartal riskerar eurozonen att falla i recession för andra gången på tre år, vilket tekniskt beskrivs som två kvartal i rad med negativ BNP-tillväxt. Utsikterna från ledande indikatorer såsom inköpschefsindex är svaga för euroområdet.

det och låg i september fortsatt under 50-sträcket, gränsen för tillväxt i ekonomin. Svagast var tendensen för Frankrike medan Tyskland visade vissa signaler på återhämtning.

Ingen vidare fart i amerikansk BNP

Den amerikanska tillväxten har gått fortsatt trögt under både våren och sommaren och tillväxten har bromsat in. BNP-tillväxten för andra kvartalet stannade på 0,3 procent, motsvarande 1,3 procent uppräknat till årstakt enligt amerikansk standardredovisning. Det var framförallt hushållens konsumtion av tjänster som gick starkt jämfört med första kvartalet. Hushållens konsumtion svarade för drygt fyra femtedelar av BNP-tillväxten andra kvartalet. Exporten tog fart och steg med 5 procent, något som också förbättrade exportnettots bidrag till den amerikanska BNP-tillväxten.

Arbetslösheten i världens största ekonomi är – precis som den är i Europa – fortsatt hög. Arbetslösheten har legat över 8 procent under de tre senaste åren och den senaste minskningen med två tiondelar ner till 8,1 procent i augusti berodde snarare på en ökning av antalet arbetslösa som slutat leta jobb och därmed lämnat arbetskraften. Det kommer emellertid positiva signaler från USA:s bostadsmarknad där huspriser och försäljningsstatistik av bostäder ökat, vilket är goda nyheter för ekonomin eftersom det var just bostadsmarknaden som var roten till problemet från finanskrisen.

Svagare i Asien och andra tillväxtmarknader

I Kina, världens näst största ekonomi, har BNP-tillväxten under det senaste året saktat in. Andra kvartalets BNP-tillväxt på 1,8 procent var visserligen en viss förbättring jämfört med första kvartalet, men trenden är svag och på årsbasis ökade BNP-tillväxten med 7,6 procent, vilket var den svagaste tillväxttakten på tre år. Kinas ekonomi försvagas av en dämpad efterfrågan ifrån USA och Europa. Handelsdata för tredje kvartalet visar att Kinas export ökade med enbart 2,7 procent i augusti, visserligen högre än ökningen i juli på 1 procent, men avsevärt lägre än de tvåsiffriga ökningstal som Kina är van vid. De fasta bruttoinvesteringarna som har varit nyckeln till Kinas tillväxt under 2000-talet har nu börjat visa en mer dämpad utveckling. Kinas export till Europa har minskat kraftigt och även importen till Kina minskade i augusti jämfört med året innan. Den svaga tillväxten huserar även i övriga BRIC-länder (Brasilien, Ryssland, Indien och Kina) som tillsammans svarar för en betydande del av den globala tillväxten. Japans ekonomi växte med svaga 0,2 procent under andra kvartalet. Det som utmärkte sig var en dämpad export och en svagare hushållskonsumtion. Starkast gick de offentliga investeringarna i Japan som ett resultat av återuppbyggnaden efter tsunamin.

Kontaktperson: Martin Daniels, 08-506 942 64

Export och import

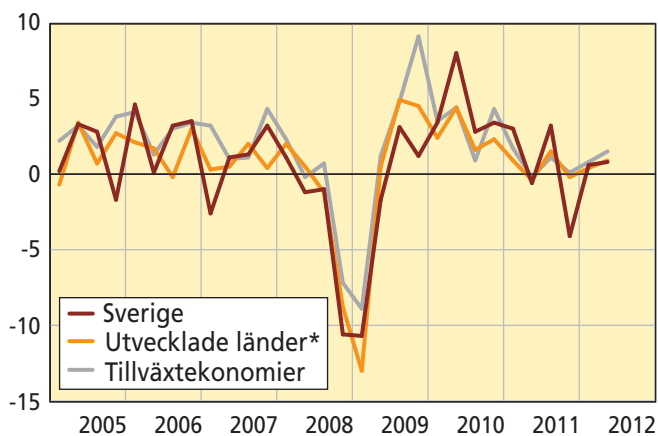
Varuhandeln stärkte tillväxten

Svensk export gick svagare än världshandeln men steg i paritet med utvecklingen i andra industriländer. Exporten till nordiska grannländer kompenserade för en svagare efterfrågan i övriga Europa. En fortsatt bred nedgång i varuimport gjorde att utrikeshandeln med varor låg bakom hela nettobidraget till BNP-tillväxten. Kronförstärkning och svag omvärldsefterfrågan bekymrar de exporterande företagen vilket framgår av senaste exportchefsindex.

Världsekonomin och världshandeln har under den senaste tiden saktat in, vilket även fått konsekvenser för svensk ekonomi. Världshandeln med varor ökade andra kvartalet med 1,2 procent i volym jämfört med kvartalet innan, enligt nederländska CPB:s World Trade Monitor, och det var tillväxtekonomierna i Asien som huvudsakligen låg bakom handelsökningen. Den globala varuhandeln steg därmed något mer än den svenska varuexporten som ökade med 0,8 procent i kvartalstakt. Ökningen av svensk varuexport var däremot i paritet med den samlade utvecklingen för de mer utvecklade industriländerna, enligt IMF:s definition. Ett ganska tydligt mönster var att den internationella handeln var relativt stark i maj men föll tillbaka i juni. Drivkraften var tillväxtekonomier i Asien som också formade kvartalsmönstret. En stark världshandel i maj gav också skjuts åt den svenska majexporten som var grundbulten i styrkan andra kvartalet.

Global varuhandel

Procentuell volymförändring jämfört med föregående kvartal. Säsongsrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna och CPB

* En term som IMF använder för att beskriva utvecklade länder "advanced economies". De karaktäriseras av en hög nivå på BNP/capita samt en hög grad av industrialisering.

Den svenska exporten har en sammansättning med en relativt hög andel investeringsvaror och tenderar därmed att försvagas kraftigare än många andra industriländer i kristider när företagen skjuter investeringsplanerna på framtiden. Under fjärde kvartalet i fjol minskade svensk varuexport när statsskuldskrisen i Europa, med dess kopplingar till banksek-

torn, blev mer akut med stigande riskpremier som följd.

Varuexportörerna levererar

I motsats till första kvartalet, då tjänsteexporten gick starkt, var det under årets andra kvartal handeln med varor som låg bakom hela nettoexportens bidrag till BNP på 0,4 procentenheter. Tjänstehandeln gav andra kvartalet ett negativt BNP-bidrag. Exporten av läkemedel och andra kemiska produkter återhämtade under andra kvartalet stora delar av minskningen från kvartalet innan. Det var kemiska varor tillsammans med energivaror, främst i form av läkemedel och oljeprodukter, som låg bakom varuexportens relativa styrka under andra kvartalet.

Tjänsteexporten har haft en liknande kvartalsutveckling som varuexporten under det senaste året med en tydlig dipp fjärde kvartalet i fjol. De största överskotten i tjänstehandeln kommer från licenser och royalties, data- och informations-tjänster samt övriga affärstjänster, där särskilt merchanting och tjänster som tillhandahålls av huvudkontor utvecklades starkt andra kvartalet.

Export av varor respektive tjänster

Procentuell volymförändring jämfört med föregående kvartal. Säsongsrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Låg varuimport i svensk ekonomi

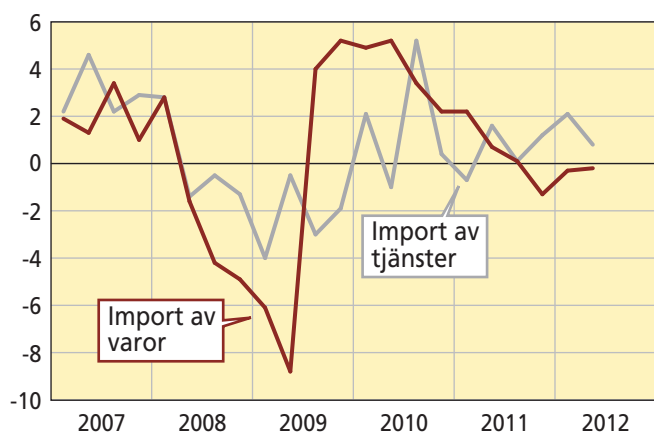
Den bakomliggande faktorn till varuhandelns bidrag till BNP-tillväxten var inte en exceptionellt stark varuexport utan snarare en svag och till och med minskande varuimport. Varuimporten har de senaste fem kvartalen minskat med en procent i säsongsrensad volymutveckling jämfört med BNP som stigit med över två procent under motsvarande period. Det förklaras åtminstone delvis av att varuexporten, som består av många importerade insatsvaror, varit relativt oförändrad under motsvarande period och att företagens investeringar inte återhämtat sig från tidigare toppnivåer innan finanskrisen 2007/2008. Tjänsteimporten, som har gått starkt de senaste kvartalen, dämpades något

andra kvartalet. En kraftig ökning var det för den aningen diffusa redovisningsposten – import av tjänster från huvudkontor – som också gick starkt i tjänsteexporten.

Import av varor respektive tjänster

Procentuell volymförändring jämfört med föregående kvartal. Säsongsrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Trend mot mer IT-relaterad tjänstehandel

Studier av både samarbetsorganisationen OECD och den amerikanska statistikbyrån BEA¹ visar att tjänstehandel som möjliggjorts med hjälp av IT har ökat kraftigt under 2000-talet. Andelen i den globala tjänsteexport har ökat från 47 till 52 procent under perioden 2002–2008. Motsvarande andel för importen ökade från 43 till 46 procent, enligt OECD. Eftersom många länder inte samlar in tjänstehandelsstatistik på nödvändig detaljningsnivå är täckningen i undersökningen enbart drygt tre fjärdedelar av den globala tjänstehandeln. I USA ökade motsvarande andel av tjänsteexporten från 45 till 61 procent för perioden 1998–2010 (för perioden 2002–2008 ökade andelen av tjänsteexporten från 53 till 59 procent och för tjänsteimporten från 43 till 53 procent). Det förändrade handelsmönstret syns även i svensk handelsstatistik där tjänstehandel som möjliggjorts med hjälp av IT ökat betydligt mer än annan utrikeshandel.

Grannländerna stärker svensk ekonomi

Den svenska varuexporten till den nordiska marknaden har under 2012 utvecklats starkare än exporten till övriga Europa. Exporten till Norge och Storbritannien var den som ökade mest av de större avsättningsmarknaderna med 8 procent vardera, följt av Danmark och Finland dit varuexporten ökade med 5 procent under första halvåret jämfört med motsvarande period i fjol. Exporten till USA minskade med fyra procent, den till Tyskland och Frankrike var oförändrad och i handeln med Italien och Spanien noterades kraftiga minskningar. Sveriges export till Kina har bromsat in och ökade enbart med 1 procent första halvåret.

Svensk varuexport till Norden och euroområdet

Procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Löpande priser

Källa: Utrikeshandelsstatistiken

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Den svaga efterfrågan i euroområdet till trots visade anmärkningsvärt nog betalningsbalansen för andra kvartalet ett överskott i handeln med EU-länder och det för första gången på fem år, sedan andra kvartalet 2007. Sett till enbart varuhandeln har Sverige ett löpande underskottet mot EU till följd av att en betydande del av varuimporten från andra världsdelar kommer in via de stora hamnarna ute i Europa och registreras i statistiken som EU-import istället för import ifrån ursprungslandet. Underskottet i varuhandeln har under de två senaste kvartalen sjunkit. För årets andra kvartal var överskottet från tjänstebalansen med EU större än motsvarande underskott i handelsbalansen. Det medförde att den gynnsamma exportutvecklingen till grannländer i norra Europa kompenserat för en generellt minskad varuimport och mer specifikt en minskad handel med euroområdet.

Kraftig kronförstärkning påverkar utrikeshandeln

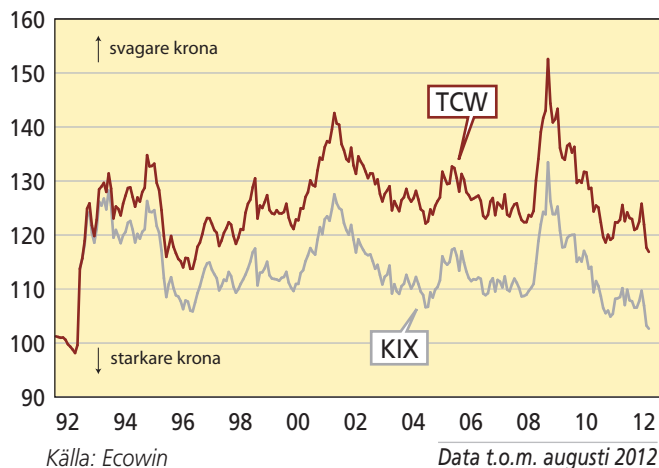
Den svenska kronan har stärkts en hel del mot andra valutor sedan 2009. De två flitigast använda handelsviktade växelkursindex, TCW och KIX, visar den kraftiga kronförsvagningen 2008 i samband med finanskrisen, följt av en kronförstärkning 2009–2010. Under sommaren har kronan stärkts ytterligare och svängningar i valutakursen påverkar företag som bedriver utrikeshandel direkt via handelsvolym och lönsamhet. Oavsett om kronan betraktades som svag då eller stark nu, så genererar svängningarna i valutan förändrade förutsättningar för företagen. Att effekterna från svängningarna i valutakursen är direkt är en sanning med modifikation eftersom många företag valutasäkrar sina transaktioner i andra valutor. Effekten kommer då gradvis allt eftersom valutasäkringskontrakten successivt löper ut. Sommarens kronförstärkning slog inte på andra kvartalet utan börjar snarare slå igenom senare under hösten. I exportchefsindex för tredje kvartalet ser kronförstärkningen initialt ut att slå hårdare mot lönsamheten än mot exportförsäljningen. Företagens prognos för de kommande tre månaderna visar att exportförsäljningen kommer att öka men i en svagare takt än tidigare. Utlåtandet om lönsamheten i exportförsäljningen föll kraftigt till 41,4 från 54,9 från

¹ Bureau of Economic Analysis

kvartalet innan. Det var en betydande ökning av företag som såg negativt på lönsamheten i exportförsäljningen för tredje kvartalet. Detta indikerar att exportföretagen i större utsträckning väljer att ta valutakursförluster själva utan att föra dem vidare till kunderna via höjda priser.

Real svensk växelkurs

Handelsviktad. Index 18 november 1992=100

En avgörande skillnad mellan de båda växelkursindex är att KIX omfattar fler handelsländer samt löpande uppdaterar valutavikterna. Nivåskillnaden mellan KIX och TCW-index blir avsevärt mindre om några länder som inte ingår i TCW exkluderas ur KIX såsom Brasilien, Indien, Ryssland och Turkiet.

Kontaktperson: Martin Daniels, 08-506 942 64

Konsumtion

Återhållsamma hushåll sparade mer

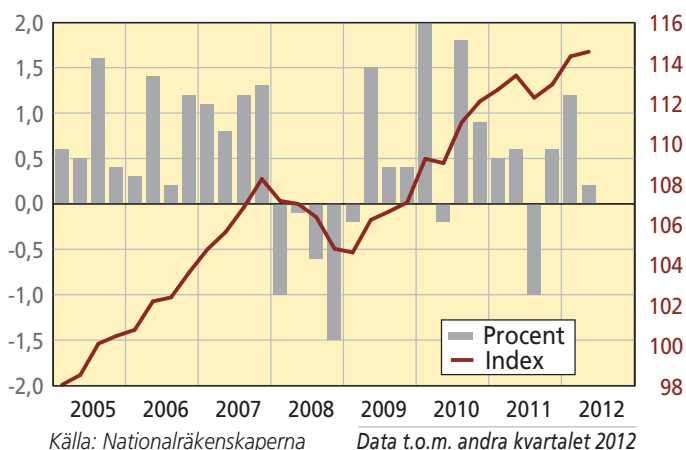
Efter ett starkt första kvartal tappade hushållskonsumtionen farten andra kvartalet. Hushållens konsumtionsutgifter ökade med 0,2 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Framför allt var det bilinköpen som på allvar stannade av, medan mindre konjunktürkänsliga utgifter som bland annat boende och läkemedel bidrog positivt. Hushållen prioriterade istället sparat och sparkvoten andra kvartalet låg på en historiskt hög nivå.

Den starka tillväxten för hushållskonsumtionen från första kvartalet kom av sig under årets andra kvartal. Hushållens köpintresse svalnade något och justerat för säsongvariationer ökade hushållens konsumtionsutgifter med endast 0,2 procent, jämfört med kvartalet innan. Det var en tydlig avmattning jämfört med utvecklingen de två föregående kvartalen då hushållen ökade konsumtionen med 0,6 respektive 1,2 procent i kvartalstakt.

Konsumtionstillväxten mellan första och andra kvartalet var visserligen svagt positiv, men ökningstakten var betydligt lägre än den genomsnittliga ökningen mellan två kvartal de senaste tio åren på 0,6 procent. Den fortsatta oron kring hur den europeiska skuldkrisen kommer att påverka konjunkturen i Sverige, och ett fall på stockholmsbörsen på drygt 6 procent under kvartalet, bidrog sannolikt till att dra ned hushållens konsumtionsbenägenhet.

Hushållens konsumtionsutgifter

Procentuell förändring från föregående kvartal samt index 2005=100. Säsongrensade kvartalsvärden

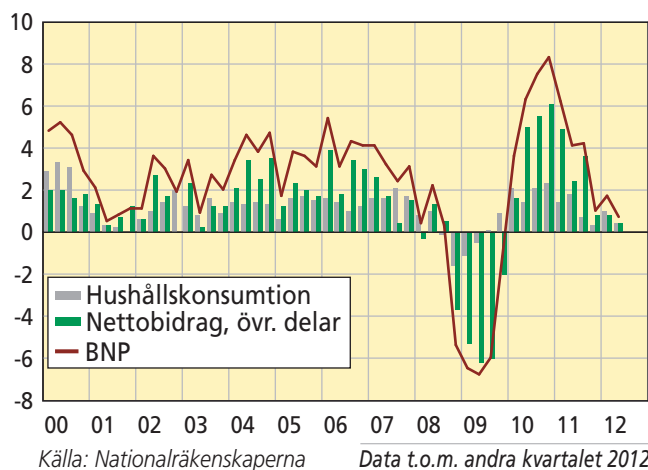
Vid en jämförelse över fyra kvartal ökade hushållskonsumtionen med 0,8 procent andra kvartalet jämfört med samma kvartal året innan, vilket innebär en tydlig dämpning från första kvartalet då ökningen var 2,1 procent. Trots dämpad tillväxt hörde dock hushållskonsumtionen till de starkaste positiva bidragen till den faktiska BNP-uppgången.

Hushållens konsumtionsutgifter utgör närmare hälften av BNP, och förändringar i hushållens konsumtionsbenägenhet har stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen.

Hushållskonsumtionen vände exempelvis tidigt uppåt efter finanskrisen i 2009 och genererade positivt bidrag flera kvartal innan nettobidraget från försörjningsbalansens övriga delar blev positivt första kvartalet 2010.

För att få en bild av hur hushållskonsumtionen bidrar till den ekonomiska utvecklingen över tid kan den ställas mot nettobidraget från övriga delar av försörjningsbalansen, som tillsammans utgör den totala BNP-tillväxten. Hushållskonsumtionen tillhör inte de mest volatila komponenterna i försörjningsbalansen. I perioder med kraftiga förändringar, positiva eller negativa, utgör bidraget från hushållen oftast en lägre andel av förändringen i BNP. Ett undantag är perioden kring millennieskiftet som präglades av stark optimism där spendersamma hushåll var en starkt bidragande orsak till BNP-tillväxten fram tills it-bubblan sprack och konsumtionsivern avtog. Hushållskonsumtionen stiger dock som oftast även i sämre tider, och när övriga delar i ekonomin viker utgör hushållskonsumtionen ofta en betydande del av det positiva bidraget till BNP. Under dämpningen av den årliga BNP-tillväxten de senaste kvartalen har hushållskonsumtionen bidragit med en stor andel till BNP-ökningen.

Försörjningsbalansens bidrag till BNP-tillväxten
Procentenheter

Bilinköpen stannade av

Hushållens transportutgifter var den enskilda utgiftsposten som minskade kraftigast andra kvartalet. Jämfört med motsvarande kvartal föregående år minskade dessa utgifter med 4,1 procent. Utgifter relaterade till transporter är den tredje största posten på hushållsbudgeten, och förändringar får därmed stor betydelse för den totala hushållskonsumtionen. Transportutgifterna är också mycket känsliga för förändringar i hushållens konsumtionsbenägenhet, vilket gör dem till en bra värdeomätare på hushållens köpintresse.

Bakom nedgången låg en kraftig försämring för bilinköpen, som efter en relativt svag utveckling även kvartalet innan vek ned ordentligt andra kvartalet. Hushållen minskade sina inköp av bilar med 11,4 procent andra kvartalet, vilket var den största nedgången i årstakt sedan andra kvartalet krisåret 2009. Nedgången var dock inte alls lika brant som 2008 och 2009, då nedgången i bilinköpen minskade med mellan 20 och 40 procent fyra kvartal i rad.

Att hushållen avvaktade med bilinköpen framgår även av omsättningen i bilhandeln. Säsongsrensade uppgifter från omsättningsstatistiken visar på en minskad omsättning under de tre senaste kvartalen, och att försäljningssiffrorna andra kvartalet var i nivå med hösten 2010. Månadsuppgifter från fordonstatistiken visar också att antalet nyregistrerade personbilar i augusti var nästan 2 procent lägre än vid utgången av andra kvartalet, säsongsrensat, vilket indikerar en svag utveckling för bilhandeln även efter andra kvartalets utgång.

Handel med motorfordon, omsättning

Säsongsrensade kvartalsuppgifter, fasta priser.
Index 2005=100

Hushållens utgifter för kollektivtrafiken fortsatte dock att utvecklas positivt med en ökning på 6,7 procent från samma kvartal året innan. Utgifter för kollektivtrafiken har, med undantag av ett enstaka kvartal, redovisat kvartalsvisa ökningar sedan första kvartalet 2005. Hushållen lägger också en ständigt ökande andel av transportkostnaderna på att resa kollektivt. De tio senaste åren har andelen ökat från 6 till drygt 8 procent per år mätt i löpande priser.

Hushållens köpbeteende allt försiktigare

Att hushållen har blivit försiktigare i sina inköp framkommer även av efterfrågan på övriga varugrupper. Framförallt var uppgången i hushållskonsumtionen inte lika bred som tidigare, och en tredjedel av hushållens utgiftsposter minskade andra kvartalet. Flera poster som tidigare har uppvisat stark volymtillväxt dämpades också kraftigt, och det var framförallt konjunkturkänsliga varugrupper som hushållen drog in på. Sammantaget tyder detta på att hushållen agerade försiktigare än tidigare, och i större grad växlade om i sina prioriteringar för att balansera den egna budgeten.

Volymtillväxten för nöjesrelaterade utgifter var betydligt lägre än kvartalen innan, med en ökning på 2,3 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Det är en halvering av ökningstakten mot första kvartalet, och var den lägsta tillväxten på närmare tre år. Efter framgångarna första kvartalet tog även kläd- och skohandeln ett steg tillbaka. Hushållens utgifter för skor och kläder minskade med 0,7 procent från samma kvartal året innan, där det kalla och

regniga vädret troligen påverkade försäljningen av vårkollektionen negativt. Tele- och kommunikationsutgifterna fortsatte också att minska för andra kvartalet i rad, där en fortsatt nedgång i hushållens konsumtion av teletjänster gjorde sig gällande.

Det var istället mindre konjunktürkänsliga varugrupper som ökade starkast andra kvartalet. Hushållens utgifter för hälso- och sjukvård ökade med 4,1 procent från samma kvartal året innan. Det var framförallt en ökning i läkemedelsförsäljningen som låg bakom uppgången, men även hushållens utgifter för tandvård ökade kraftigt. Det största positiva bidraget kom från hushållens boendeutgifter som också är hushållens klart största utgiftspost. Det var framförallt det kalla vädret som orsakade uppgången genom ökade uppvärmningskostnader, men fler färdigställda lägenheter genererade också en positiv volymeffekt.

Hushållens konsumtion andra kvartalet 2012

	Andel av hushållens konsumtion, %	Volymförändring, jmf med kv 2 11, %	Bidrag till hushållens konsumtionsökning, procentenheter
Boende	25,9	2,5	0,6
Transporter	13,6	-4,1	-0,6
Livsmedel och alkoholfria drycker	12,6	1,6	0,2
Rekreation och kultur	11,3	2,3	0,3
Övriga varor och tjänster	11,2	2,2	0,2
Restauranger, hotell	5,8	2,7	0,2
Möbler m.m.	5,0	2,0	0,1
Kläder och skor	4,8	-0,7	0,0
Alkoholhaltiga drycker och tobak	3,7	-0,8	0,0
Hälso- och sjukvård	3,6	4,1	0,1
Post och telekommunikationer	3,2	-0,3	0,0
Utbildning	0,3	3,1	0,0
Svenskars konsumtion utomlands	4,6	0,7	0,0
Utländska besökares konsumtion i Sverige	-5,5	-6,0	-0,3
Hushållens totala konsumtion	100,0	0,8	0,8

Källa: Nationalräkenskaperna

Kallt och regnigt väder leder normalt till att fler söker sig till varmare breddgrader, men så verkar inte ha varit fallet i år. Återhållsamma hushåll valde istället att stanna hemma, och konsumtionen utomlands ökade med endast 0,7 procent från motsvarande kvartal föregående år, vilket innebär en kraftig dämpning från tidigare år. Även konsumtionen av charterresor dämpades kraftigt med en tillväxt på 3,4 procent. En genomsnittlig försvagning av kronan de senaste fyra kvartalen med ungefär 2 procent¹ drog också ner hushållens köpkraft utomlands, vilket på marginalen kan ha bidragit till att dämpa de svenska hushållens reslust.

Den svagare svenska kronan har troligen även bidragit till att locka utländska turister till Sverige, där konsumtionen steg med 6 procent från samma kvartal året innan. Eftersom hushållens konsumtionsutgifter ska spegla de svenska hushållens konsumtionsnivå ingår dock inte utländska besökares konsumtion i hushållskonsumtionen.

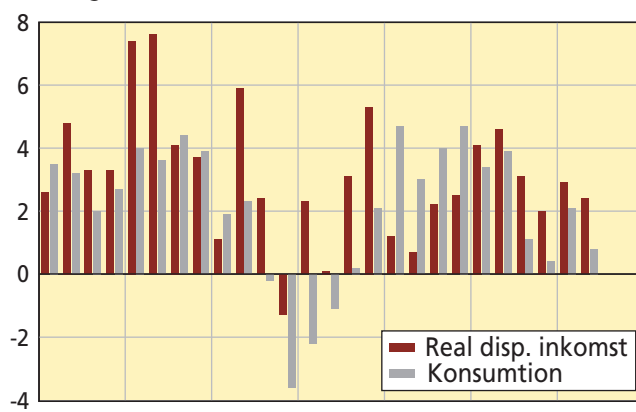
Vikande konsumtion trots normala inkomstökningar

Hushållens disponibla inkomster² mätt i löpande priser, steg med 3,9 procent andra kvartalet, jämfört med samma kvartal året innan. Korregerad för prisseffekter blev ökningen 2,4 procent. Det är en dämpning jämfört med första kvartalet, men överstiger ändå den genomsnittliga reala inkomstökningen de senaste 20 åren som varit 2,3 procent. Det innebär att hushållens konsumtion har vuxit långsammare än den reala disponibla inkomsten sex kvartal i rad.

Tendensen från första kvartalet där hushållen i större utsträckning ansträngde hushållsbudgeten blev därmed kortvarig. Dämpningen andra kvartalet följde ett liknande mönster som för tredje och fjärde kvartalet i fjol, då hushållen växade ner konsumtionen trots relativt goda inkomstökningar, vilket genererar ett större sparutrymme. Hushållens reala inkomstökningar har nu överstigit konsumtionstillväxten de sex senaste kvartalen vilket kan indikera att hushållen tar höjd för sämre tider framöver, och därför avsätter en andel av den disponibla inkomsten till sparande.

Hushållens konsumtionsutgifter och real disponibel inkomst

Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Hushållen prioriterar sparande framför konsumtion

Som inkomst- och konsumtionsutvecklingen indikerade steg hushållens sparande andra kvartalet, jämfört med motsvarande kvartal i fjol. Från andra kvartalet 2011 ökade hushållens finansiella sparande, justerat för avsättningar till premie- och tjänstepensioner, med knappt 10 miljarder till 79 miljarder i löpande priser. Den justerade sparkvoten som anger relationen mellan hushållens nominella disponibla inkomst och det justerade sparandet uppgick till 15,7 procent andra kvartalet. Det var en ökning med 1,4 procentenheter från samma kvartal i fjol, vilket innebar ett motsvarande bortfall av hushållens konsumtionsefterfrågan.

¹ Enligt TCW-index kvartalsgenomsnitt.

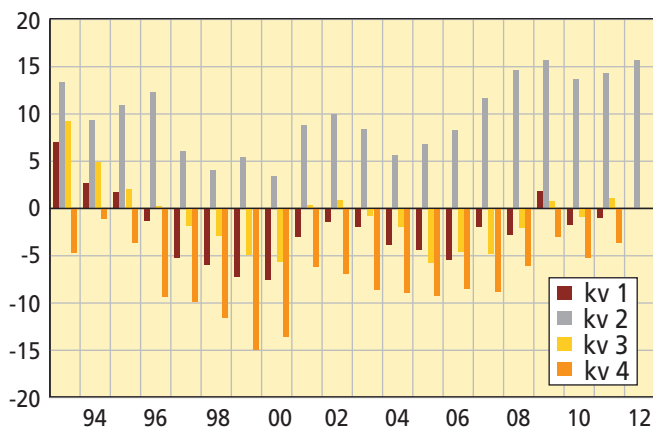
² Exklusive hushållens icke vinstdrivande organisationer.

En tydlig tendens bland hushållen är att man sparar mer i dåliga tider. Hushållssparandet kan därför i viss mån ses som en temperaturmätare på hushållens tillförsikt om ekonomin och deras framtidstro. Sett till sparkvoten på lite längre sikt framgår mönstret tydligt med en hög sparkvot under den svåra lågkonjunkturen efter krisen på 90-talet, och i åren efter it-bubblan sprack. Likaså tenderar optimistiska hushåll i goda tider att prioritera bort sparandet och istället konsumera mer, vilket bland annat återspeglas i den låga sparkvoten i förra millenniets fyra sista år.

Sparkvoten har en mycket kraftig variation mellan kvartalen och den höga sparkvoten andra kvartalet beror på utdelningar och återbärningar som tillfaller hushållen under kvartalet. Likaså påverkas fjärde kvartalet negativt av en högre konsumtionsnivå bland annat på grund av julhandeln. Jämförelser mellan kvartalen blir därför inte meningsfullt, utan görs enbart mellan motsvarande kvartal föregående år.

Hushållens sparkvot

*Exkl. sparande i kollektiva försäkringar.
Procent av nominell disponibel inkomst*

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Vid en sådan jämförelse var sparkvoten andra kvartalet i år den högsta på över 20 år, och låg i paritet med andra kvartalet 2009, mitt under finanskrisens mest turbulenta fas. Det ger en tydlig indikation på att sparandet för närvarandet har en mycket hög prioritet för de svenska hushållen. Detta kan delvis bero på en försiktighet hos hushållen, men reflekterar även att förutsättningarna för att spara idag är relativt goda. Något större fall på arbetsmarknaden har hittills uteblivit, samtidigt som bland annat skattelättnader på arbete har påverkat den disponibla inkomsten positivt de senaste åren. En längre period med låga räntor har också skapat utrymme i budgeten för hushållen att avsätta mer till sparandet.

Att andra kvartalets sparkvot är den högsta på över två decennier måste dock beaktas med viss försiktighet eftersom sparkvotens säsongmönster kan ha förändrats över tid.

Säsongstopparna andra kvartalet har tilltagit över tid, vilket bland annat beror på att utdelningar som tillfaller den disponibla inkomsten andra kvartalet har ökat betydligt, i takt med att sparande i fonder har blivit allt mer utbrett under senare år. En annan viktig orsak kan också vara att snabbare deklarationshantering medför att en större andel av skatteåterbärningen nu utbetalas andra kvartalet jämfört med tredje kvartalet. En fyra kvartalsjämförelse med lång tidshorisont får därför göras med detta i åtanke.

Att hushållssparandet för närvarandet är högt framgår dock tydligt. Den marginellt negativa sparkvoten första kvartalet i år, var den näst högsta sparkvoten under ett första kvartal sedan början på 90-talet. Den var dock betydligt lägre än motsvarande kvartal i perioden 1993–1995, som följde i kölvattnet på 90-talskrisen.

Fortsatt tillförsikt om framtiden bland konsumenterna

Ett högre sparande innebär, allt annat lika, lägre konsumtion. Om ett ökat sparfokus hos hushållen tränger undan konsumtionen kan det därför få negativa effekter på den ekonomiska utvecklingen på kort sikt. Samtidigt har konsumenternas tilltro till den egna ekonomin utvecklats relativt väl, vilket brukar vara nära kopplat till deras framtida konsumtionsbeslut.

Enligt KI:s konjunkturbarometer har Mikroindex, som anger en sammanvägd bild av hushållens syn på den egna ekonomin, utvecklats relativt väl under andra kvartalet.

Hushållens bedömning av egen ekonomi, mikroindex

Nettotal, bättre minus sämre

Källa: Konjunkturinstitutet

Data t.o.m. augusti 2012

Kontaktperson: Magnus Saltveit, 08-506 949 84

Investeringar

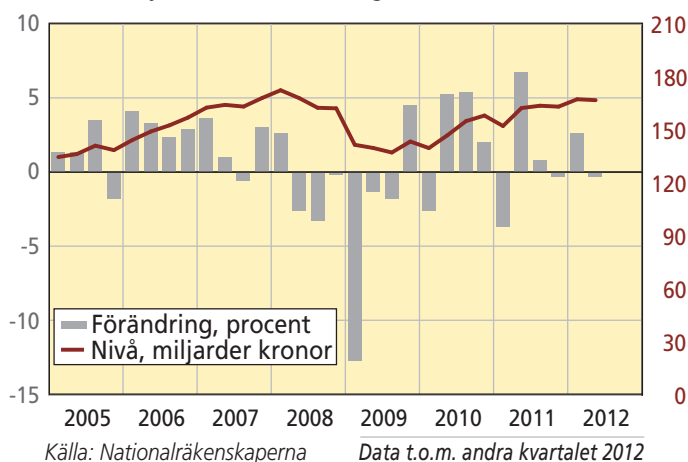
Investeringarna i lugnare fas

De fasta bruttoinvesteringarna tycks ha kommit in i en lugnare fas. Ökningstakten i investeringarna sjönk tillbaka efter en till synes tillfälligt kraftig ökning första kvartalet. Främst var det minskade maskininvesteringar som dämpade medan bygg- och anläggningsinvesteringarna utvecklades starkt. På branschsidan dämpades de tidigare urstarka energiinvesteringarna och branschen informationstjänster vände tvärt nedåt. Gruvindustrin utgjorde en fortsatt ljuspunkt.

Efter publiceringen av andra kvartalet är tendensen för de fasta bruttoinvesteringarna inte längre lika tydligt positiv. Den starka utvecklingen det första kvartalet står sig visserligen ganska väl, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Första kvartalet sticker dock ut och ser nu mer ut som ett tillfälligt hopp i investeringarna medan kvartalen direkt före och efter uppvisar en svag nedgång. Även tredje kvartalet 2011 uppvisar en relativt svag, om än positiv, utveckling. Investeringsnivån ligger fortfarande under toppnoteringen från inledningen av 2008.

Fasta bruttoinvesteringar

Procentuell förändring från föregående kvartal samt nivå i miljarder kronor. Säsongrensade värden

Mönstret är detsamma även för investeringarna i faktiska värden och jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Det första kvartalet sticker ut i förhållande till de två omgivande kvartalen. Ökningstakten är nu den lägsta sedan första kvartalet 2010, det kvartal som avslutade den djupa investeringssvackan som inleddes i slutet av 2008. Efter att de fasta bruttoinvesteringarna sköt i höjden första kvartalet med 11,3 procent föll ökningstakten tillbaka till 2,0 procent andra kvartalet och bidraget till BNP stannade vid 0,4 procentenheter.

Fasta bruttoinvesteringar andra kvartalet 2012

Procentenheter respektive procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år

	Bidrag	Volym- utveckling
Maskiner och inventarier	-1,0	-3,4
Transportmedel	0,2	2,8
Bostäder	-1,9	-9,6
Övriga byggnader och anläggningar	3,5	13,2
Programvara m.m.	1,0	6,2
Totala investeringar	2,0	2,0

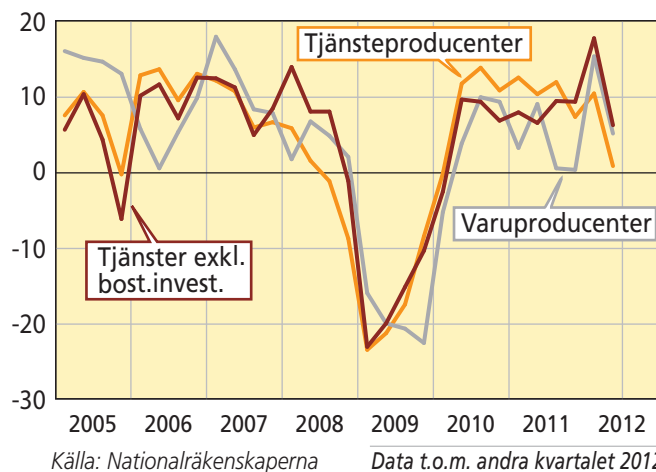
Källa: Nationalräkenskaperna

Minskande bostadsbyggande fortsätter dämpa näringslivets investeringar

Näringslivets investeringar ökade med 2,3 procent i faktiska tal och jämfört med motsvarande kvartal året innan. Liksom för de totala investeringarna är det den svagaste ökningstakten sedan investeringarna började vända uppåt i början av 2010. Bortsett från det starka första kvartalet har tendensen varit avtagande efter kraftiga ökningstal direkt efter vändningen. Fram till och med 2011 var det investeringarna inom främst fastighetsbranschen, som till största delen utgörs av bostadsinvesteringar, samt de varuproducerande branscherna som successivt drog ner på takten. Investeringarna i de tjänsteproducerande branscherna, exklusive bostadsinvesteringar, låg samtidigt kvar på en förhållandevis stabil tillväxttakt. Efter det senaste årsskiftet har takten för varuproducenterna höjts något, även med hänsyn tagen till dämpningen andra kvartalet. Samtidigt föll tjänsteproducenterna exklusive bostadsinvesteringar tillbaka till ungefär samma ökningstakt som innan första kvartalet.

Fasta bruttoinvesteringar

Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år. Faktiska värden

Sett ur ett branschperspektiv fanns det flera ljuspunkter även andra kvartalet. Inom transport och magasinering steg ökningstakten från 11,1 till 14,1 procent. Därmed bidrog

branschen med 0,7 procentenheter till investeringsuppgången. Inom maskinindustrin var tongångarna ännu något ljusare och ökningstakten tilltog från 12,4 till 17 procent. Den stigande takten ska ses i skenet av en exceptionell utveckling andra halvåret 2010 och hela 2011.

Investeringsökningarna inom gruvindustrin och energi- och vattenförsörjning dämpades visserligen, men ökningstakten låg ändå på 62 respektive 8,1 procent. Då energibranschen totalt investerar betydligt mer än gruvindustrin var skillnaden i bidrag till de totala investeringarna inte så stora; branscherna bidrog med 0,8 respektive 0,5 procentenheter. Trots den dämpade ökningstakten för gruvindustrin var bidraget större andra kvartalet. Detta förklaras av att investeringsnivån andra kvartalet normalt är betydligt högre än första kvartalet. I kronor räknat blev därför ökningen andra kvartalet större trots en lägre procentuell ökning.

Även om energibranschen kan lyftas fram som en ljuspunkt för investeringarna var det ändå den lägre takten där som var en av de främsta enskilda förklaringarna till försvagningen i de totala investeringarnas ökningstakt mellan första och andra kvartalet. Ökningstakten inom energibranschen, exklusive vattenförsörjning, gick mellan första och andra kvartalet ned från drygt 50 till 8,6 procent. Det kan även nämnas att 2011 var ett mycket svag år för energibranschens investeringar. Till detta kom även en vändning nedåt för investeringarna inom branschen informations- och kommunikationstjänster, även det efter ett mycket starkt första kvartal. En tredje bransch som påtagligt dämpade ökningstakten för de totala investeringarna var fastighetsbranschen där investeringarna vände ner. Denna vändning var en följd av att investeringarna i flerbostadshus, liksom tidigare småhusinvesteringarna, började minska andra kvartalet.

Maskininvesteringarna vände nedåt

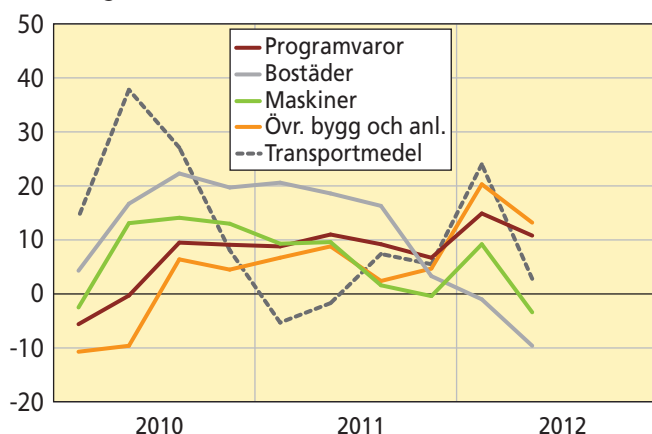
Den största skillnaden mellan investeringsutvecklingen för första respektive andra kvartalet var vändningen nedåt för maskininvesteringarna inklusive transportmedel. Dessa investeringar gick från en ökning på drygt 12 procent första kvartalet till en nedgång på nästan 2 procent. I bidrag till de totala investeringarna motsvarar det en skillnad på drygt 4 procentenheter mellan de två kvartalen. Samtidigt har industrins kapacitetsutnyttjande legat förhållandevis stabilt. Detta kan förklaras av att maskin- och transportmedelsinvesteringarna till stor del även görs utanför industrin. Sett till näringslivet var nedgången i dessa investeringar koncentrerad till byggbranschen och tjänstebansherna, framför allt fastighetsbranschen. Inom industrin var maskin- och transportmedelsinvesteringarna i stort sett oförändrade och för gruvverksamheten och energibranschen var ökningen fortsatt förhållandevis kraftig om än betydligt mer dämpad jämfört med första kvartalet. Därmed hänger investeringsutvecklingen för maskiner och transportmedel bättre ihop med industrins kapacitetsutnyttjande.

Bostadsinvesteringarna var annars fortsatt den stora negativa posten i investeringarna med en nedgång på nästa 10 procent. Efter första kvartalets dämpning av investeringar

i flerbostadshus tilltog nedgången då både flerbostadsinvesteringarna vände nedåt och nedgången i småhusinvesteringarna tilltog. Värt att notera är att även om de totala småhusinvesteringarna visar på en tilltagande nedgång är det endast nybyggnationen som minskar. Om- och tillbyggnadsinvesteringar i småhus har inte visat någon nedgång att tala om sedan andra kvartalet 2009.

Investeringar i framförallt övriga byggnader och anläggningar samt programvaror har hållit uppe de totala investeringarna, även om transportmedelsinvesteringarna också gav ett visst bidrag. De två förstnämnda typerna av investeringar bidrog med 3,5 respektive 1,0 procentenheter.

Fasta bruttoinvesteringar efter investeringsobjekt
Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år. Faktiska värden

Källa: Nationalräkenskaperna

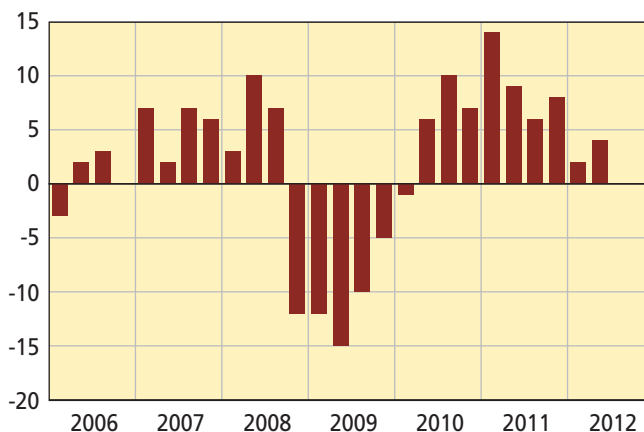
Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Industrilagren dämpade tillväxttakten

Säsongrensat steg lagerinvesteringarna även andra kvartalet. Volymen har dock dämpats de senaste kvartalen och ökningarna ligger nu på mer normala nivåer. Jämfört med lageravvecklingen under framförallt 2009 har nu de efterföljande lagerinvesteringarna kompenserat för nedgången. Att lagerinvesteringarna har fortsatt är dock inget konstigt då det är rimligt att anta att det volymmässiga behovet av att hålla lager trendmässigt ökar i takt med att ekonomin växer.

Lagerinvesteringar

Miljarder kronor i 2011 års prinsnivå, säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

I faktiska tal hade lager en negativ effekt på BNP-utvecklingen med 0,5 procentenheter. Framförallt var det industrins lager av insatsvaror som låg bakom den negativa lagereffekten. Detta efter en tydlig lageravveckling andra kvartalet som ställs mot i stort sett oförändrade insatslager motsvarande kvartal i fjol. Även industrins lager av produkter i arbete och färdiga varor samt energilagren hade en viss negativ effekt på BNP. Övriga lagerförändringar hade marginell effekt på BNP-utvecklingen.

Förutsättningarna inför tredje kvartalet är att det skedde en lageruppbyggnad motsvarande kvartal i fjol. För att lagereffekten ska vara BNP-neutral krävs en motsvarande uppbyggnad tredje kvartalet i år. Denna utveckling är dock svårbedömd utifrån historisk utveckling då det, med undantag för 2009, har skett stora lageruppbyggnader tredje kvartalet sedan 2006 medan lagren decenniet innan avvecklades under tredje kvartalet.

Kontaktperson: Tomas Thorén, 08-506 941 46

Näringsliv

Produktionen fortsatte växa

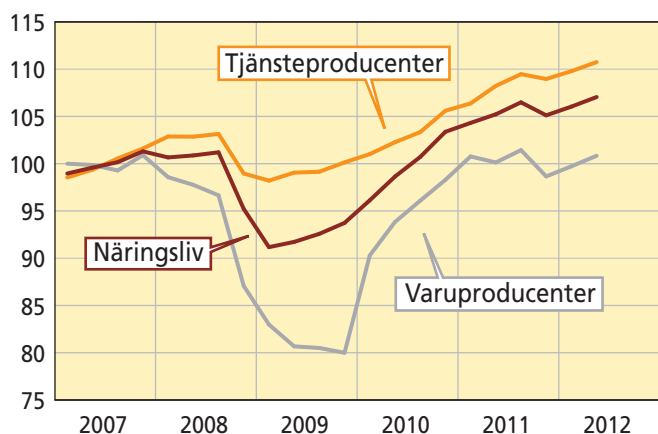
Det svenska näringslivet bibehöll tillväxttakten från första kvartalet. Fjärde kvartalets nedgång i produktionen ser ut att vara ett tillfälligt hack i kurvan. Varubranscherna och tjänstebranscherna ökade produktionen i ungefär samma takt. Arbetsinsatsen inom näringslivet sjönk något andra kvartalet och det var ökad produktivitet som förklarade produktionsökningarna. Efter andra kvartalets utgång har flera indikatorer oberoende av varandra gett negativa signaler om konjunkturen i näringslivet för kommande kvartal.

Det svenska näringslivet fortsatte att utvecklas i ungefär samma takt andra kvartalet som kvartalet innan. Produktionen ökade med 1,0 procent säsongrensat och jämfört med föregående kvartal. Det följde på en ökning med 0,9 procent första kvartalet. Fjärde kvartalet 2011 framstår således som en tillfällig nedgång. Det är den enda nedgången de tretton senaste kvartalen.

Varuproduktionen och tjänsteproduktionen växte i ungefär samma takt. Inom de varuproducerande branscherna ökade produktionen med 1,1 procent, medan tjänstebranscherna ökade produktionen med 0,9 procent.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2007=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Energibranschen lyfter

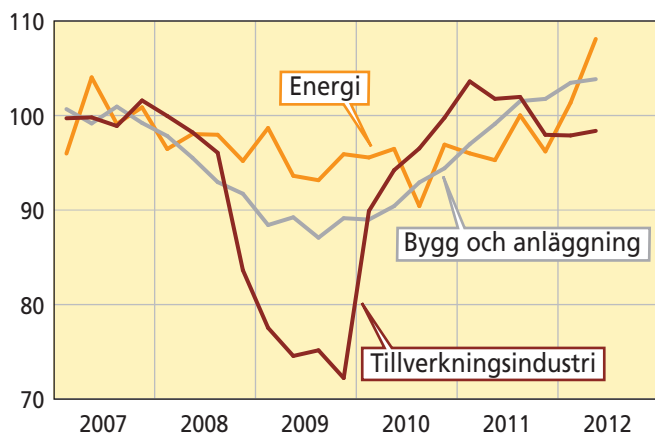
En synnerligen stark utveckling stod energibranschen för. Produktionen ökade med 6,7 procent jämfört med första kvartalet som i sin tur hade en produktionsökning på 5,4 procent. En bidragande orsak till det kan vara det ovanligt kalla vädret under andra kvartalet som ökade energiförbrukningen. Dessutom har en god vattentillrinning inneburit en ökning av elproduktionen från vattenkraftverk.

Byggbranschen som haft en stark utveckling under drygt två års tid mattades betänkligt andra kvartalet. Ökningen av byggproduktionen stannade på 0,4 procent jämfört med en ökning på 1,7 procent första kvartalet.

Tillverkningsindustrin gick marginellt starkare med en ökning på 0,5 procent. Det betyder att den nedåtgående trenden som inleddes andra kvartalet 2011 åtminstone brutits för industrin. Spridning mellan industrins delbranscher är dock stor.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2007=100

Källa: Nationalräkenskaperna

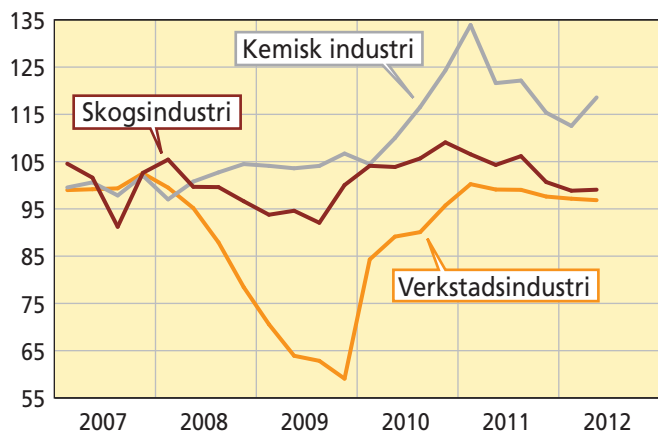
Data t.o.m. andra kvartalet 2012

För industrins delbranscher syns inget tydligt mönster utifrån utfallet av nationalräkenskaperna. I de flesta av delbranscherna så har utvecklingen antingen förbättrats eller försämrats svagt jämfört med föregående kvartal.

Skogsindustrin ökade exempelvis med 0,2 procent efter två kvartal med negativ utveckling. Verkstadsindustrin hade däremot en svagare produktionsutveckling andra kvartalet och minskade med 0,8 procent. För kemisk industri störs utvecklingen av tillfälliga produktionsbortfall tidigare perioder vilket gör att den säsongrensade kvartalsutvecklingen blir överdrivet volatil. Produktionsökningen för branschen blev dock hela 5,4 procent andra kvartalet och bidrog således markant till ökningen för industrin som helhet.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2007=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Kapacitetsutnyttjandet inom industrin var oförändrat andra kvartalet jämfört med första kvartalet. Produktionsnivån andra kvartalet uppgick till 88,2 procent av full kapacitet. Industrin för motorfordon ökade kapacitetsutnyttjandet mest medan gruvindustrins kapacitetsutnyttjande minskade.

Liten ökning av orderingen

Orderingen till industrin steg något andra kvartalet efter att ha haft en negativ utveckling sedan andra kvartalet 2011. Det var exportorderingen som ökade mest och återhämtade en del av det som förlorades under fjärde kvartalet ifjol och första kvartalet i år. Volymen av exportorder steg med 1,1 procent medan order från hemmamarknaden steg med 0,6 procent säsongrensat jämfört med kvartalet innan.

Den senaste månadsstatistiken, avseende juli, visade att exportorderingen efter andra kvartalets utgång steg, i synnerhet inom industrin för investeringsvaror. Orderingen från hemmamarknaden minskade däremot kraftigt.

Industrins ordergång

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser
Index 2007=100

Källa: Leverans- och orderstatistiken

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

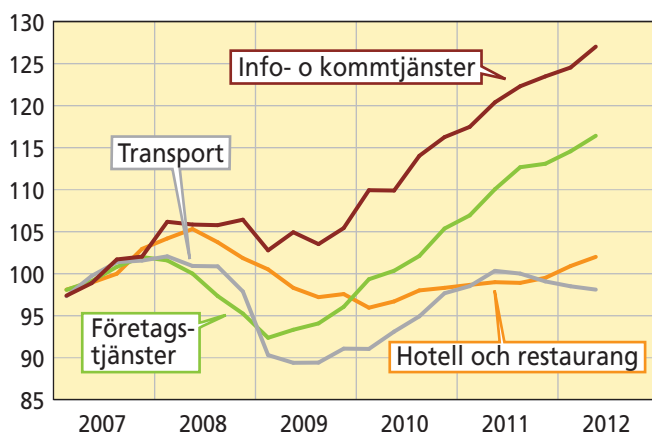
Transportbranschen gick svagt

Bland tjänstebranscherna har utvecklingen följt ungefär samma mönster som för varubranscher. Ett svagt fjärde kvartal följdes av en uppgång första kvartalet som har hållit i sig andra kvartalet. Andra kvartalet ökade tjänsteproduktionen med 0,9 procent jämfört med kvartalet innan. Första kvartalet var ökningen 0,8 procent. Några av branscherna som drog upp helheten var informations- och kommunikationsverksamhet samt företagstjänster. Dessa branscher ökade produktionen med 2,0 respektive 1,6 procent andra kvartalet. I båda fallen har den uppåtgående trenden hållit sig i stort sett konstant sedan 2009 och visar inga tecken på att mattas av. Även hotell- och restaurangbranschen, som hade ett svagt fjolår, ökade över snittet inom näringslivet. Ökningen på 1,4 procent första kvartalet följdes upp med en ökning på 1,1 procent andra kvartalet.

Transportbranschen fortsätter dock att gå kräftgång. För fjärde kvartalet i rad minskar den säsongrensade produktionen. Minskningen andra kvartalet var 0,4 procent och det var trots allt en mindre minskning än både fjärde kvartalet 2011 och första kvartalet 2012.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2007=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Färre arbetade timmar inom tjänstebranscherna

Arbetsinsatsen inom näringslivet minskade andra kvartalet. Antalet arbetade timmar sjönk med 0,3 procent jämfört med kvartalet innan och rensat för säsongeffekter. Inom tjänstebranscherna minskade de arbetade timmarna med 0,4 procent medan varubranscherna hade oförändrad arbetsinsats jämfört med första kvartalet. Värt att notera är att de tjänsteproducerande branscherna står för drygt 60 procent av de arbetade timmarna inom näringslivet.

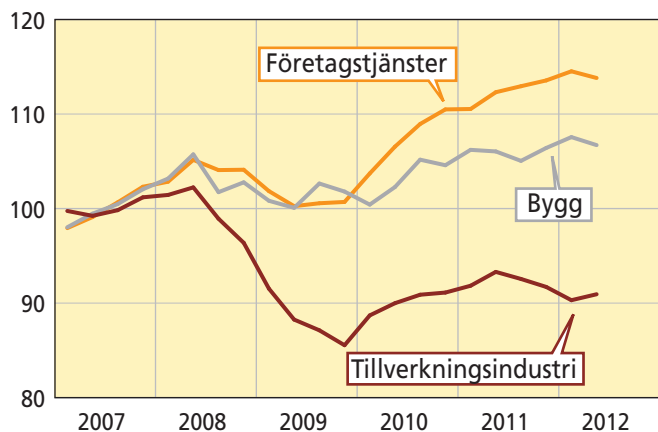
En av de största delbranscherna är företagstjänster där antalet arbetade timmar, efter elva kvartal i rad med ökad eller oförändrad arbetsinsats, minskade. Minskningen jämfört med första kvartalet var 0,6 procent. Det var dock en bred nedgång för tjänstesidan där arbetsinsatsen i stort sett samtliga delbranscher minskade.

Efter att ha minskat tre kvartal i rad ökade antalet arbetade timmar inom tillverkningsindustrin med 0,7 procent. För byggbranschen var utvecklingen den motsatta, en minskning med 0,8 procent.

Det ska poängteras att arbetade timmar inom bemanningsbranschen inte räknas till industrin eller de andra varubranscherna även om arbetet delvis utförs där. Utan de arbetade timmarna inom bemanningsbranschen räknas uteslutande till tjänstebranscherna. Eventuella neddragningar av inhyrd personal inom de varuproducerande branscherna slår således mot de arbetade timmarna inom bemanningsbranschen och inte inom de varuproducerande branscherna.

Arbetade timmar

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2007=100

Att näringslivets produktion ökade medan arbetade timmar minskade innebar en ökad arbetsproduktivitet. Andra kvartalet steg produktiviteten med 1,2 procent säsongrensat och jämfört med första kvartalet. Första kvartalet var produktivitetssökningen 0,7 procent. Produktionstakten inom varu- respektive tjänstebranscherna var i stort sett densamma, medan arbetsinsatsen minskade i tjänstebranscherna var arbetsinsatsen inom varubranscherna oförändrad mellan första och andra kvartalet. Tjänstebranschernas arbetsproduktivitet steg med 1,3 procent medan produktiviteten för varubranschererna ökade med 1,1 procent. För ytterligare information om

produktivitetsmättet, se fördjupningsartikeln i detta nummer.

Indikationer på fortsatt svag byggkonjunktur

Efter att indikatorerna pekat uppåt i våras så har tendensen efter det varit nedåtgående inom näringslivet i stort. Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer visar att läget försvagats de senaste månaderna. Det är ingen remarkabel försämring men det innebär att läget vid senaste konjunkturbarometern bedöms som sämre än normalt istället för något bättre än normalt. I september så låg konfidensindikatorn under det historiska genomsnittet för alla de fyra huvudaggregaten i barometern; tillverkningsindustri, bygg- och anläggningsverksamhet, detaljhandel samt privata tjänstenärings.

Allra störst försämring av läget har skett inom byggbranschen, där konfidensindikatorn gått ner med nästan 30 enheter sedan april. Minskat byggande har lett till personalminskningar och företagen bedömer att det kommer bli ytterligare nedskärningar framöver.

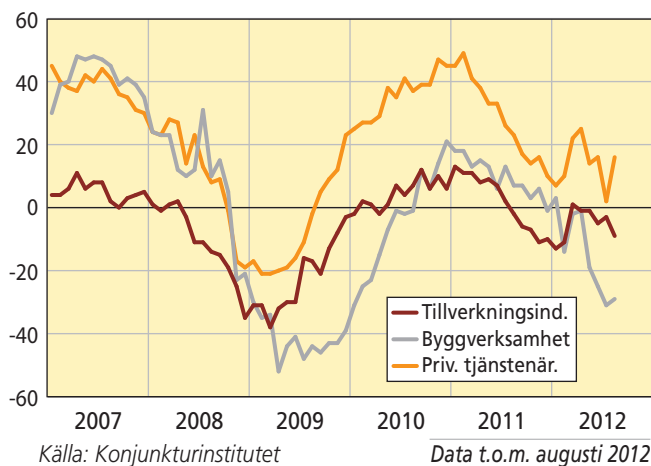
För tillverkningsindustrin är trenden också negativ. Efter en rejäl uppgång i mars så har kurvan dalat successivt och i augusti var konfidensindikatorn nästan tillbaka på nivån i februari. Det som framförallt sticker ut hos industriföretagen är den svaga indikatorn på orderingången från hemmamarknaden som minskat rejält under sommaren. Exportorderingången har klarat sig bättre men har varit i stort sett oförändrad. Detta trots att kronan stärkts kraftigt under perioden, i synnerhet mot euron.

Inom detaljhandeln är konjunkturläget någorlunda stabilt. Det senaste halvåret har bedömningen inte förändrats nämnvärt. Försäljningsvolymerna har ökat, om än svagt, men en majoritet av handlarna är ändå missnöjda med nuvarande försäljningssituation. Det råder som tidigare stora skillnader mellan branscherna. Bäst är läget fortfarande för livsmedelshandeln medan handel med motorfordon går trögt.

De privata tjänstenäringarna har varit ledande under en lång tid men efterfrågan verkar öka i en långsammare takt än för ett år sedan. Det råder dock stora skillnader mellan tjänstebranscherna. Resebranschen går exempelvis starkt medan uthyrningsföretag respektive åkerier har det tungt.

Konfidensindikator

Säsongrensade månadsvärden. Nettototal

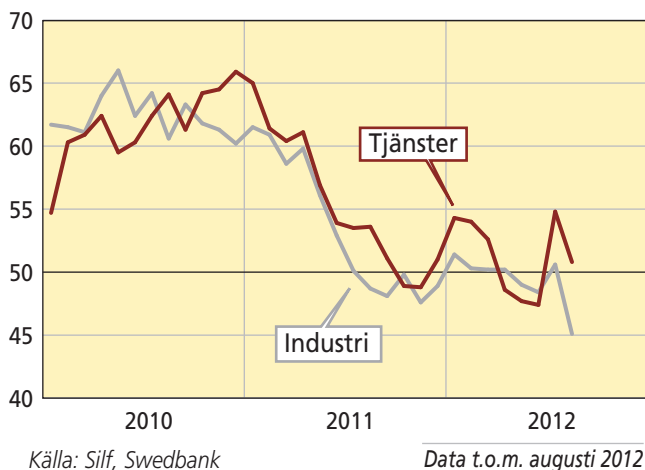
Indikatorerna pekar nedåt

Ytterligare tecken på att konjunkturen mattats efter andra kvartalets utgång är nedgångar i viktiga indikatorer som inköpschefsindex och exportchefsindex.

Inköpschefsindex för industrin sjönk i augusti till 45,1 säsongrensat, vilket är det lägsta indextalet sedan våren 2009. Framförallt delindexet för orderingången sjönk kraftigt vilket tyder på att efterfrågan har dämpats. Inköpschefsindex för den privata tjänstebranschen steg rejält i juli för att sedan backa tillbaka kraftigt i augusti. Utvecklingen under sommarmånaderna bör dock tolkas med större försiktighet än övriga månader. Notabelt är ändå att indexet i augusti ligger precis över 50-strecket och på en högre nivå än under hela andra kvartalet.

Inköpschefsindex

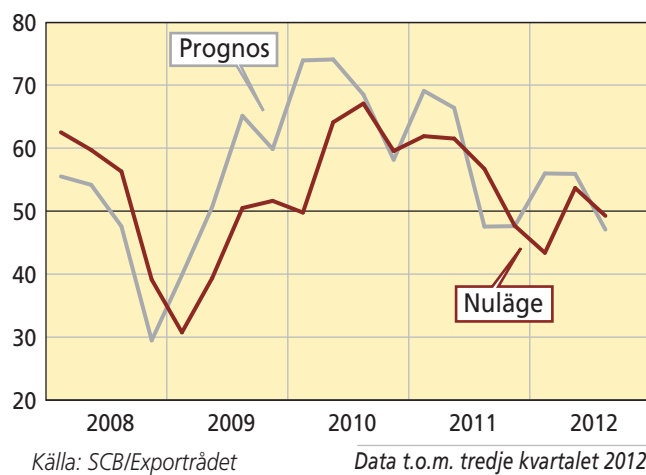
Diffusionsindex. Värden över 50 betyder att fler företag tror på en förstärkning än en försvagning

Exportchefsindex som gjordes under andra kvartalet visade att exportcheferna inom näringslivet var ganska positiva över både nuläget och framtiden. Det gav ett stigande totalindex. När mätningen gjordes i augusti avseende tredje kvartalet så hade läget förändrats och såväl nulägesbedömningen som prognosen försämrades kraftigt. Exportchefsindex för tredje kvartalet föll från 54,8 till 48,2. Kronförstärkningen som varit mellan de båda undersökningstillfällena påverkar förmodligen svaren från exportföretagen kraftigt i negativ riktning. Efter den senaste undersökningen som gjordes i mitten av augusti har dock kronan försvagats något.

Exportchefsindex

Diffusionsindex. Värden över 50 betyder att fler företag tror på en förstärkning än en försvagning av exportkonjunkturen

Kontaktperson: Johannes Holmberg, 08-506 945 11

Skilnader mellan Nationalräkenskaper och Industriproduktionsindex

I Sveriges ekonomi nummer 1 2012 diskuterades skillnaderna mellan utvecklingen av industrins produktion enligt Industriproduktionsindex (IPI) respektive Nationalräkenskaperna (NR). De förklaringar som lyftes fram var att:

- I NR används IPI för de år som detaljerade årsberäkningar ännu inte genomförts. För de år detaljerade årsberäkningar genomförts baseras NR på annat underlag än IPI, bland annat Företagens ekonomi, Industrins varuproduktion och Industrins förbrukning av inköpta varor. I detta underlag finns även uppgifter om företagets kostnader.
- För de perioder där IPI används som källa i NR, i nuläget perioden 2011–kv2 2012, baseras förädlingsvärde i NR på IPI. För att komma närmare det produktionsmått som används i NR görs vissa justeringar:
  - Eftersom IPI till största delen baseras på leveranser medan NR avser att mäta produktion använder NR IPI-data som har justerats för leveranser som har skett från lager samt för produktion som läggs på lager.
  - För att kompensera för att industrins tjänsteproduktion inte täcks in i IPI:s avgränsningar gör NR tillägg för viss tjänsteproduktion för att bättre täcka in industrins totala verksamhet. Totalt sett så utgör tjänsteproduktionen inom industrin cirka 10 procent av det totala produktionsvärdet (se tillgångs- och användningstabeller för 2008).
- I NR genomförs ett avstämningsarbete för att få tillgångs- och användningssidan i ekonomin att stämma överens vilket bland annat kan innebära att justeringar av industrins produktion vilket medför avvikelser gentemot IPI.

Skilnader i praktiken – steg för steg

I tabellen nedan redovisas den procentuella utvecklingen jämfört med motsvarande kvartal föregående år för respektive steg från publicerad IPI till publicerad NR för kvartalen 2011 och 2012. Första och andra kvartalet 2012 byggdes industrins lager för färdiga egna varor (FEG) och produkter i arbete (PIA) upp mindre än föregående år vilket medförde att lagerjusterad IPI visade en svagare utveckling än publicerad IPI. Tillägget för tjänsteproduktion hade emellertid en motsatt effekt och höjde produktionsutvecklingen. I de avstämnings- och bedömningar som gjordes på NR sänktes tillverkningsindustrins produktion något första kvartalet.

Industriproduktionen inom tillverkningsindustri kv 1 2011–kv 2 2012

Procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år

	2011				2012	
	kv 1	kv 2	kv 3	kv 4	kv 1	kv 2
Publicerad IPI	15,9	7,6	4,8	0,3	-3,4	-3,4
IPI lagerjusterad	17,9	7,8	4,5	-0,9	-5,9	-5,0
NR efter justering av tjänster	19,2	7,7	5,2	-0,9	-3,9	-3,4
NR efter avstämning och bedömning, publicerad NR	18,3	7,0	6,0	-3,8	-4,2	-3,4
Publicerad NR, referensårsserie*	19,4	6,9	4,6	-3,2	-4,2	-3,4

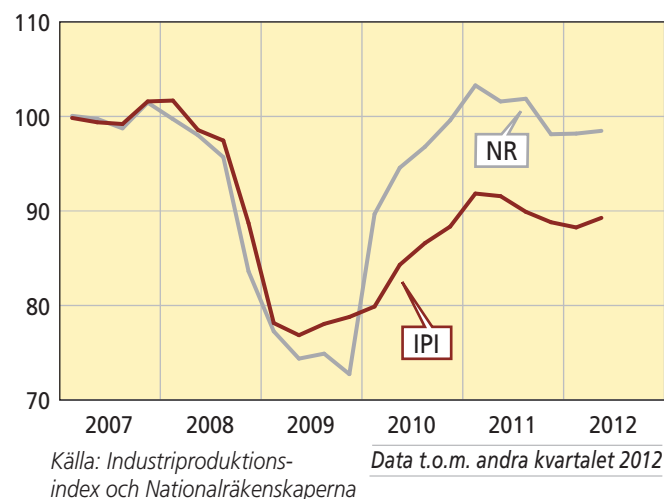
* Skillnaden mellan "NR efter justering och bedömning" och "Publicerad NR, referensårsserie" är att nedjning sker till referensårspriser för publicering av fasta priser. Utvecklingen för helåret 2011 är densamma mellan referensårsserien och den okedjade serien men för enskilda kvartal kan skillnader uppstå för det valda referensåret (i detta fall 2011).

Jämförelse av nivåer

Vid publiceringen av NR för andra kvartalet 2012, den 14 september, presenterades även definitiva årsdata för år 2010. Att detaljerad statistik nu kunnat föras in i beräkningarna för 2010 har bland annat medfört att industrins förädlingsvärde reviderades upp. Tillväxten i industrin höjdes från 19,6 procent till 27,7 procent. Höjningen av industrins förädlingsvärde förklaras framförallt av att företagen kunde öka sin produktion utan att kostnader ökade i samma omfattning. Även innan publiceringen av de definitiva beräkningarna visade NR en högre produktionsnivå för 2010 än IPI. Skillnaden har ökat i och med de nya beräkningar som nu presenterats

Industriproduktionsindex och industriproduktion i NR

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser. Index 2007=100

Kontaktperson: Andreas Lennmalm, 08-506 940 54

Blandade signaler på arbetsmarknaden

Arbetskraftsdeltagandet steg under årets andra kvartal till följd av bland annat färre sjuka. Det ökade arbetskraftsutbudet har inneburit fler sysselsatta men också en ökad arbetslöshet, dock utan signifikant stora förändringar. Noterbart var att antalet arbetade timmar i ekonomin fortsatte att minska trots fler sysselsatta. Det visar ett fortsatt osäkert läge på arbetsmarknaden där också antalet vakanser ökade mer än antalet lediga jobb.

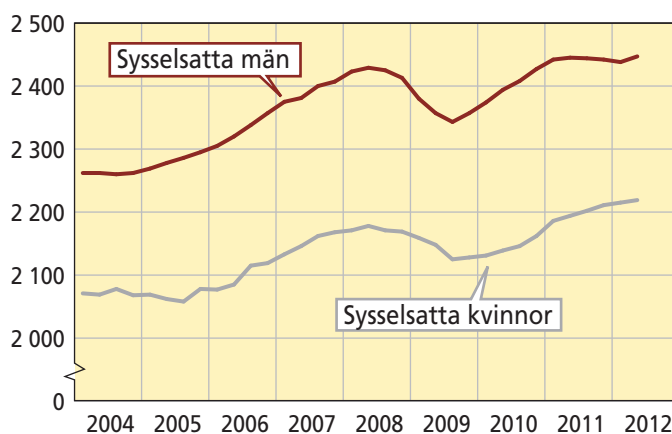
Procenttalen avser volymförändringar i förhållande till föregående kvartal, om inget annat anges. Vid stora svängningar i arbetsmarknadskonjunkturen bör säsongrensade uppgifter tolkas med försiktighet.

Sysselsättningen står sig

Säsongrensad arbetsmarknadsstatistik från Arbetskraftsundersökningarna (AKU) visade att antalet sysselsatta andra kvartalet 2012 ökade med 0,3 procent efter en oförändrad utveckling kvartalet innan. En nedgång i den totala sysselsättningen har inte inträffat sedan tredje kvartalet 2009. Sysselsättningen bland män återhämtade sig svagt efter nedgångar de två föregående kvartalen. Sysselsättningen ökade svagt för både män och kvinnor. Sysselsättningsgraden, andelen sysselsatta av befolkningen, steg med 0,1 procentenheter, och var 65,5 procent andra kvartalet 2012. Det relativa arbetskraftstalet, andelen personer i arbetskraften av befolkningen, ökade med 0,2 procentenheter och var 71,0 procent. Uppgången i arbetskraften som var större än ökningen i sysselsättningen innebar att ett antal människor som inträdde på arbetsmarknaden förpassades till arbetslöshet då även arbetslösheten ökade. Enligt nationalräkenskaperna bidrog både näringslivet och de offentliga myndigheterna till den positiva utvecklingen för sysselsättningen andra kvartalet 2012.

Faktiska värden från AKU, ej korrigerade för kalender- och säsongeffekt, över antalet fastanställda fortsatte att öka medan antalet visstidsanställda minskade främst för ungdomar (15–24 år) och män jämfört med motsvarande kvartal föregående år.

Sysselsatta 15–74 år efter kön
Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Tusental

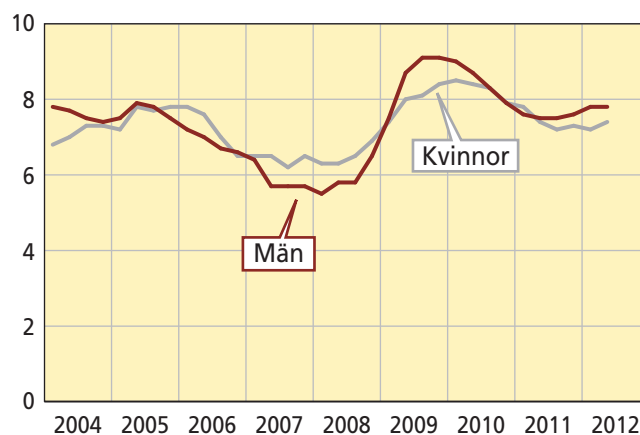
Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Även arbetslösheten ökade

Både den relativa arbetslösheten och antalet arbetslösa ökade säsongrensat efter att ha varit oförändrad föregående kvartal. Den säsongrensade relativa arbetslösheten steg med 0,1 procentenheter till 7,6 procent. Den relativa arbetslösheten förblev oförändrad för män samtidigt som den ökade för kvinnor. Utvecklingen för andelen arbetslösa kvinnor har varit blandad med svaga uppgångar och nedgångar de fyra senaste kvartalen.

Andel arbetslösa 15–74 år efter kön

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Procent av arbetskraften

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Arbetade timmar och sysselsättning går skilda vägar

Säsongrensade skattningar från AKU visade en svag nedgång i antalet arbetade timmar och det för andra kvartalet i följd. Antalet arbetade timmar minskade med 0,3 procent.

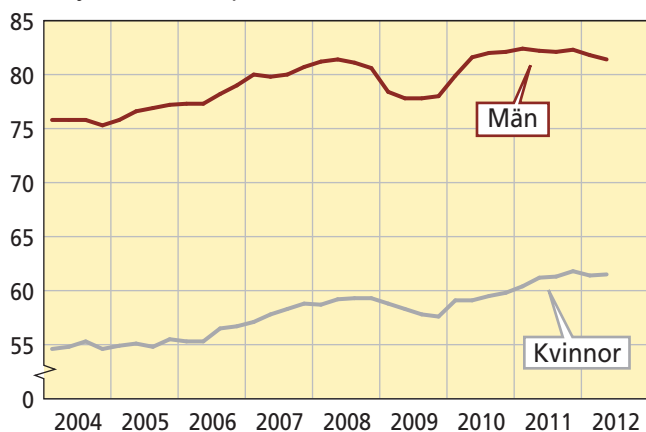
Antalet arbetade timmar var oförändrade för kvinnor och minskade något bland män.

Antalet arbetade timmar brukar sjunka i ett tidigare skede än antalet sysselsatta när arbetsmarknaden är på väg mot en försämring. Ökningen i sysselsättningen återspeglades inte i utvecklingen för antalet arbetade timmar. Det finns flera möjliga förklaringar till varför timmar och sysselsättning pekade åt olika håll andra kvartalet. Antalet frånvarotimmar var ovanligt hög på grund av ökad sjukfrånvaro. Dessutom var den svaga utvecklingen av antalet arbetade övertidstimmar en bidragande orsak till skillnaderna i volymutveckling mellan sysselsättningen och antalet arbetade timmar. Antalet arbetade övertidstimmar ökade med 0,8 procent i faktiska värden jämfört med motsvarande kvartalet föregående år.

Faktiska antalet arbetade timmar, ej korrigerade för säsong- och kalendereffekter, minskade med 1,0 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Antalet frånvarotimmar ökade med 8,3 procent. Det som ökade var främst sjukfrånvaron, men också övriga skäl såsom personliga skäl, arbetsmarknadsskäl, förläggning av arbetstiden och helgdag bidrog till en ökad frånvaro.

Arbetade timmar 15–74 år

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata.
Miljoner timmar per vecka

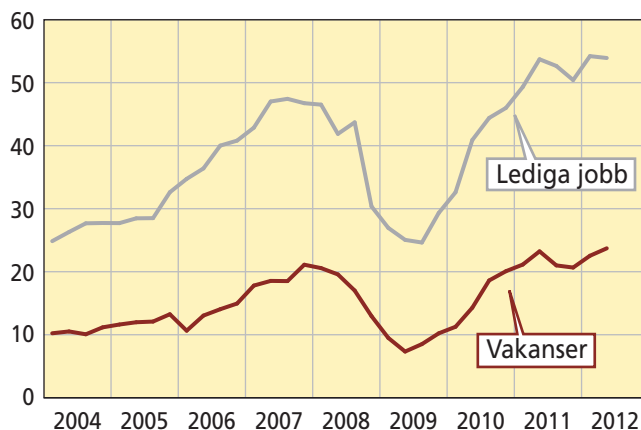
Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Den akuta arbetskraftsbristen ökade

Företagens otillfredsställda efterfrågan på arbetskraft ökade för andra kvartalet i följd. Säsongrensad arbetsmarknadsstatistik från Konjunkturstatistik över Vakanser (KV) visade en uppgång i antalet vakanser inom privat sektor med 5,2 procent medan antalet lediga jobb inom privat sektor minskade 0,6 procent. Antalet lediga jobb inom den privata sektorn minskade främst inom tillverkningsindustrin samt gruv- och mineralutvinningsindustrin. Inom de offentliga myndigheterna uppvisade de statliga myndigheterna en nedgång i antal lediga jobb. Att antalet vakanser inom privat sektor, antalet arbetslösa och den relativa arbetslösheten för hela arbetsmarknaden ökade medan antalet lediga jobb inom privat sektor minskade indikerar en försvagad matchning mellan arbetssökande och lediga platser i ekonomin.

Lediga jobb och vakanser, privat sektor

Säsongrensade kvartalsvärden. Tusental

Källa: Konjunkturstatistik

Data t.o.m. andra kvartalet 2012
över vakanser (KV) och egna beräkningar

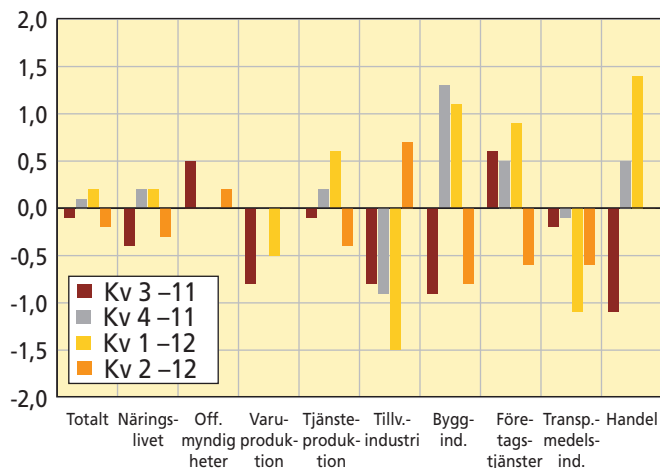
Ej korrigerat för säsong- och kalendereffekter varslades 13 882 personer om uppsägning det andra kvartalet 2012. En ökning med 25,7 procent jämfört med motsvarande kvartal 2011. En dämpning i ökningstakten från 98,1 procent för första kvartalet 2012 i jämförelse med motsvarande kvartal föregående år.

Tillverkningsindustrins timmar ökade

Enligt nationalräkenskaperna minskade antalet arbetade timmar i hela ekonomin 0,2 procent i kvartalstakt. Nedgången var relativt jämt fördelad mellan de olika delarna av ekonomin. I de offentliga myndigheterna ökade antalet arbetade timmar med 0,2 procent medan näringslivet noterade en nedgång på 0,3 procent. Inom tillverkningsindustrin ökade arbetstimmarna svagt och revanscherade sig därmed något efter att tidigare ha backat tre kvartal i följd. Antalet arbetade timmar minskade inom byggindustrin och de tjänsteproducerande branscherna, särskilt branscherna inom transport och företagstjänster.

Totalt antal arbetade timmar

Procentuell förändring från föregående kvartal, säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Kontaktperson: Antonio Espinoza, 08-506 949 82

Utveckling av några indikatorer på arbetsmarknaden

År		Antal sysselsatta 15–74 år	Andel sysselsatta av befolkn. 15–74 år	Antal arbetslösa 15–74 år	Andel arbetslösa av arb.kraften 15–74 år	Antal personer utanför arb.kraften 15–74 år	Arbetade timmar 15–74 år	Antal lediga jobb	Antal varsel
	Kvartal	1 000-tal	Procent	1 000-tal	Procent	1 000-tal	1 000-tal	1 000-tal	1 000-tal
2006	1	4 310	64,3	367	7,9	2 024	139 250	49	10
	2	4 426	65,8	387	8,0	1 912	134 680	48	8
	3	4 530	67,2	307	6,3	1 905	120 890	44	8
	4	4 452	65,9	284	6,0	2 023	142 920	45	11
2007	1	4 432	65,4	323	6,8	2 020	143 430	53	9
	2	4 543	66,9	335	6,8	1 917	139 750	61	6
	3	4 639	68,1	269	5,5	1 905	124 500	52	7
	4	4 549	66,6	264	5,5	2 018	146 720	52	8
2008	1	4 520	66,0	302	6,3	2 030	140 660	57	9
	2	4 624	67,3	339	6,8	1 907	149 470	55	15
	3	4 674	67,9	280	5,7	1 932	124 160	48	14
	4	4 554	65,9	298	6,1	2 058	147 060	36	57
2009	1	4 466	64,5	380	7,8	2 080	139 210	38	50
	2	4 525	65,2	454	9,1	1 966	138 350	36	32
	3	4 548	65,3	399	8,1	2 018	123 410	28	17
	4	4 459	63,8	402	8,3	2 127	138 580	33	17
2010	1	4 434	63,3	446	9,1	2 122	142 800	44	14
	2	4 555	64,9	467	9,3	1 992	146 500	57	10
	3	4 633	65,9	390	7,8	2 004	126 300	49	9
	4	4 563	64,8	361	7,3	2 123	147 900	50	11
2011	1	4 557	64,6	401	8,1	2 099	149 400	66	8
	2	4 661	66,0	419	8,3	1 986	146 900	64	11
	3	4 723	66,7	345	6,8	2 012	128 100	58	10
	4	4 628	65,3	345	6,9	2 119	151 200	55	17
2012	1	4 586	64,6	391	7,8	2 123	150 200	77	17
	2	4 689	66,0	425	8,3	1 994	145 400	80	14
Källor:		AKU	AKU	AKU	AKU	AKU	AKU	KV	Af

Produktivitet i Nationalräkenskaperna

En indikator för kvartalsvis produktivitet

Det finns ett intresse för att följa produktivitetens utvecklingen på såväl lång som kort sikt. För att göra det möjligt att producera en verklig statistik över produktivitetens utvecklingen krävs att såväl ett mått på produktionsresultat som insatser av produktionsfaktorer samlas in samordnat. Det innebär att man i praktiken frågar efter produktiviteten direkt. Det görs i stort sett inte någonstans i världen. Användningen av produktivitet utifrån den senaste kvartalsstatistiken bör därför ses som en indikator mått som en kvot mellan två statistiska skattningar.

I redovisningen av de kvartalsvisa nationalräkenskaperna ingår såväl förädlingsvärde i näringslivet som antalet arbetade timmar i denna del av ekonomin. Dessa används av många användare för att bedöma den kvartalsvisa utvecklingen av arbetsproduktiviteten (definierad som förädlingsvärde per arbetad timme) i näringslivet. Från nationalräkenskaperna har denna utveckling kommenterats i anslutning till BNP-publiceringar. Det är dock inte fråga om konsistent statistik och det är därför mycket viktigt när komponenterna används i olika analyser att man är medveten om att de endast är indikatorer på, och inte en statistisk skattning av, arbetsproduktiviteten.

Förädlingsvärdet i näringslivet

Förädlingsvärdet för en bransch utgörs av saldot mellan produktionsvärdet och insatsförbrukningen. Uppgifter om produktion respektive förbrukning finns endast i de detaljerade årskällorna¹. Produktionen fastprisberäknas med hjälp av olika pris- eller volymindex och i vissa fall löneindex för de varor och tjänster² som produceras inom respektive bransch. Insatsförbrukningen fastprisberäknas på produktgruppsnivå med prisindex för inhemsk tillgång (produktion+import-export). Det statistiska underlaget med information om fördelningen på produktgrupper är dock inte helt tillfredsställande, särskilt vad gäller tjänstebranscher och insatsförbrukning. Strukturer från tidigare årsberäkningar används därför i många fall. Detta bidrar till att beräkningarna är behäftade med viss osäkerhet i detta avseende.

Branschernas produktionsvärden och insatsförbrukning på total nivå hämtas i de flesta fall från undersökningen Företagens Ekonomi när det gäller detaljerade årsdata.

Detaljerade produktionsuppgifter per produktgrupp för industribranscherna samt information om förbrukningen av olika varor och tjänster insamlas i särskilda undersökningar, som emellertid stäms av mot Företagens Ekonomis totala nivåer per bransch. För flertalet övriga branscher är den huvudsakliga källan för både produktion och förbrukning Företagens Ekonomi. För flera tjänstebranscher har det sak-

nats relevanta prisindex för att fastprisberäkna produktionen. Detta gäller främst konsultbranscherna såsom datakonsulter, ekonomiska och juridiska konsulter, arkitekter, tekniska konsulter med flera, men det gäller även privat utbildning, hälso- och sjukvård samt viss nöjesproduktion. Utvecklingsarbete med att ta fram relevanta prisindex pågår emellertid och i beräkningarna introduceras löpande de prisindex som har uppmätts. Exempelvis används i NR från och med år 2003 prisindex för produktionen av olika datakonsulttjänster. Detta gör att i många av dessa branscher är priset icke helt tillfredställande mått och därmed inte heller volymutvecklingen.

I kvartalsberäkningarna kommer de olika komponenterna från olika mer eller mindre fullständiga statistikällor. Förädlingsvärdet i näringslivet skrivs fram främst utifrån två källor: industriproduktionsindex för industribranscher respektive tjänsteproduktionsindex för de flesta tjänstebranscher. Dessa index bygger i de allra flesta fall på uppgifter som samlats in i löpande pris som sedan räknats om i fasta priser med hjälp av prisindex. Industriproduktionsindex mäter primärt utvecklingen av leveranser av industriprodukter. Dessa uppgifter justeras sedan för NR:s räkning med lagerförändringen. NR gör också i några fall justeringar med hjälp av information om hur industriföretagens export av tjänster har utvecklats. Detta för att få ett mer fullständigt mått på industrins produktionsutveckling.

Även om såväl industriproduktionsindex som tjänsteproduktionsindex mäter produktionsutvecklingen (brutto) så används de i BNP-beräkningarna som ett mått på utvecklingen av förädlingsvärdet i industrin. Det innebär att när insatsförbrukningen, företagets inköp av tjänster och varor från andra företag, inte förändras lika mycket som produktionen så blir det problem. Är inte insatsförbrukningens andel av produktionen konstant kommer utvecklingen av förädlingsvärdet att skilja sig från produktionsutvecklingen.

De totala produktionsuppgifterna utgör tillsammans med importen ett mått på tillförseln som sedan avstäms mot användningen i form av export, privat och offentlig konsumtion samt investeringar. Det innebär att de primärt beräknade produktionsuppgifterna (såväl som uppgifterna om användningen) kan komma att justeras för att få dessa två sidor att stämma överens och därmed ge en gemensam BNP-utveckling.

¹ I hög grad baserade på deklarationsunderlag till Skatteverket.

² I nationalräkenskaperna sammanslagna till 400 olika produktgrupper.

Branschvisa specialfall

De indikatorer på arbetsproduktivitet som publiceras gäller endast näringslivet totalt samt delaggregaten varuproducenter respektive tjänsteproducenter. Skälet är att osäkerheten ökar betydligt med ökad detaljeringsgrad på grund av dels svagare statistik och dels större matchningsproblem mellan skattade förädlingsvärden och arbetade timmar. Delkomponenter för att beräkna arbetsproduktivitet finns dock i ordinarie publicering av de kvartalsvisa nationalräkenskaperna. Det är med andra ord möjligt för användare att själva göra motsvarande beräkningar på finare nivå, åtminstone på faktiska, det vill säga ej säsongrensade, uppgifter. Det är då också viktigt att vara uppmärksam på att vissa branscher påverkar resultatet på ett sätt som kanske snedvrider resultaten eller som kräver särskild tolkning. I denna artikel har redan vissa branschspecifika begränsningar tagits upp vad gäller blanda annat fastprisberäkningarna inom vissa tjänstebranscher, här tas nu ytterligare några sådana fall upp.

Offentliga myndigheters produktion beräknas till och med år 2001 från kostnadssidan och förädlingsvärdet beräknas i stor utsträckning med hjälp av antalet arbetade timmar. Det innebär att produktiviteten definitionsmässigt är noll. Därför är det meningslöst att göra produktivetsanalyser på detta material. En viss produktivetsförändring framkommer emellertid på grund av att beräkningarna görs på ändamålsnivå och vid summeringen uppstår vägningseffekter. Även kapitalförslitningsposten, som fastprisberäknas med prisindex från investeringsberäkningarna, bidrar till att viss produktivetsförändring uppstår.

Från och med år 2002 beräknas delar av den offentliga produktionen med andra metoder. Det medför att produktivetsanalyser i princip är möjliga att göra för dessa delområden. Metoderna är dock inte fullt utvecklade och kommer därför att justeras när mer underlag har blivit tillgängligt. Detta behöver beaktas vid analys inom detta område.

Små- och fritidshus utgör i nationalräkenskapssystemet en bransch som producerar bostadstjänster åt de boende/ägarna. Branschen har ett högt förädlingsvärde som inte förändras särskilt mycket mellan åren. Branschen har emellertid ingen sysselsättning. Därför bör man vara uppmärksam på hur produktivetsutvecklingen påverkas om branschen inkluderas i beräkningarna.

Förädlingsvärdet och produktiviteten inom finansiella företag påverkas av de kraftiga svängningar som förekommer i samband med in- och utlåningsverksamhet, med mera. Dessa tjänster ingår i den finansiella branschens produktions- och förädlingsvärde.

Näringslivet kan också definieras inklusive eller exklusive produktskatter och produktsubventioner, och om dessa variabler tas med eller inte i näringslivet så påverkas produktiviteten.

Kapitalintensiva branscher som petroleumindustri och fastighetsförvaltning påverkar arbetsproduktivitetstalen även om arbetskraftens roll i denna produktion är liten i förhållande till kapitalinsatsen.

Gränspendling är också en störande faktor. Personer som bor i ett annat land kommer inte med i de svenska arbetskraftsundersökningarna. Dessa utgör källan för arbetade timmar inom näringslivet.

Arbetade timmar i näringslivet

En viktig källa för att kunna bedöma rimligheten i produktionsutvecklingen för enskilda branscher och ibland i större grupper av branscher är utvecklingen av arbetade timmar. Dessa är i sin tur baserad på olika statistikällor och bedömningar. För de detaljerade årsberäkningarna¹ gäller att arbetade timmar beräknas istället genom att kombinera de uppgifter över lönesummor som tas in i undersökningen med uppgifter över lön per timme enligt källan Konjunkturlönestatistiken.

Ett av motiven till förändringen var att variabeln arbetade timmar hade ett relativt stort bortfall och bristande kvalitet när den samlades in direkt i Företagsstatistiken. Dessutom samlas denna variabel in i andra undersökningar på SCB.

Beräkningen av arbetade timmar via lönesummor och timlöner istället för att direkt använda de uppgifter över arbetade timmar som samlas in i Arbetskraftsundersökningarna (AKU) eller Konjunkturlönestatistiken ger en bättre konsistens gentemot lönesummorna och de uppgifter som används för att beräkna förädlingsvärden i Nationalräkenskaperna.

En svaghet med metoden att modellberäkna timmarna är att det är möjligt att viss information inte fångas upp av modellen. Detta skulle medföra att informationen om hur faktiskt arbetade timmar har utvecklats kan bli missvisande. Detta skulle kunna få en viss snedvridande effekt branschvis, men eftersom arbetade timmar i näringslivet totalt styrs av nivån i Arbetskraftsundersökningarna har det dock ingen effekt på aggregerad nivå.

Bedömningen på Nationalräkenskaperna är att denna förändring i statistiken lett till en ökad konsistens och att färre uppenbara konsistensproblem därmed har behövt korrigeras i avstämningarna mellan förädlingsvärden, lönesummor och arbetade timmar jämfört med tidigare år.

I kvartalsberäkningarna följer nationalräkenskapernas utvecklingstal över totalt arbetade timmar AKU:s uppskattade timmar för hela arbetsmarknaden. Arbetade timmar för de offentliga myndigheterna och hushållens ideella organisationer (HIO) beräknas separat. Det innebär att de sysselsatta i näringslivet beräknas residualt. Det totala antalet timmar enligt AKU minskas alltså med de arbetade timmar som utförts av anställda i den offentliga sektorn och i HIO för att få fram timmarna för de personer som är sysselsatta i näringslivet.

Inom näringslivet är timmarna fördelade efter anställda och företagare. Företagares timmar baseras på AKU:s uppgifter om arbetade timmar för företagare (inklusive medhjälpare samt exklusive företagare i aktiebolag, handelsbolag och kommanditbolag som alla betraktas som anställda). De

---

¹ Publiceras först 21 månader efter referensperioden.

arbetade timmar som utförts av de som är anställda i näringslivet blir då helt residualt bestämda. Anställdas timmar fördelas i sin tur på vita och svarta (ej officiellt registrerade) timmar. De vita och svarta timmarna på branschnivå i kvartalsberäkningarna följer samma utveckling, huvudsakligen utvecklingen enligt den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken som baseras på svar från företagen till skillnad från AKU som är baserad på individernas svar. Branschfördelningen av de anställda i näringslivet görs följaktligen med hjälp av den kortperiodiska sysselsättningsstatistiken. Anställdas totalt arbetade timmar stäms sedan av mot utvecklingen för löner som är hämtade från den kortperiodiska lönestatistiken. Denna avstämning görs huvudsakligen maskinellt.

En möjlig indikator för näringslivets produktivitet?

Det finns också andra mer tekniska problem med kombination av dessa mått utöver att förändringarna i förädlingsvärdet och i antalet arbetade timmar är baserade på många olika statistiska källor som samlats in på olika sätt och stämts av i flera steg.

Förädlingsvärdena innehåller som nämnts en priskomponent och för att beräkna volymerna så används vikter i föregående års priser. Det innebär att det bara är för de sista två åren som de olika delkomponenterna av ett branschaggregat kan summeras till helheten. För tidigare år är detta inte möjligt. För arbetade timmar saknas detta problem.

Ett annat problem är att säsongrensningens programmet skapar ett antal prognoskvartal och sedan beräknar säsongkomponenterna utifrån dessa åtta prognos- eller rättare sagt trendframskrivna kvartal och de senaste åtta faktiska kvartalen. Detta för att få det sista utfallskvartalet i mittpunkten. Det medför att det finns bara två faktiska observationer som i mycket styr vad som skall anses vara normalt för kvartalet. Effekten av detta blir att om ett mycket starkt kvartal byts ut mot ett betydligt svagare så lyfts alla värden för detta kvartal och sänks i mindre utsträckning för de andra.

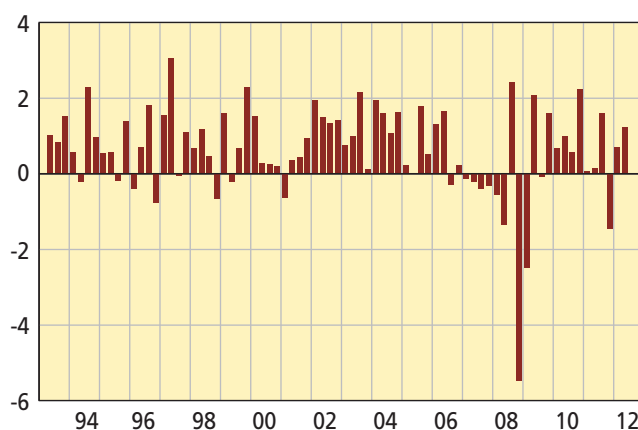
En annan viktig frågeställning är om man skall använda de separat säsongrensade uppgifterna för förädlingsvärdet respektive antalet arbetade timmar eller först skapa ett faktiskt arbetsproduktivetsmått som sedan säsongrensats. Den senare metoden skulle leda till att man inte kan summera delarna av ett branschaggregat till detta och få samma resultat. Lyckligtvis har de två metoderna gett nästan identiska resultat, för perioden sedan 1993, för de delar som nu kommer att redovisas; hela näringslivet, varuproducenter respektive tjänsteproducenter. Det innebär att utvecklingen för arbetsproduktiviteten har beräknats på de redan säsongrensade värdena för produktionen och arbetsinsatsen.

Sammantaget innebär dessa olika tillkortakommanden att den nedan redovisade utvecklingen av arbetsproduktiviteten enbart kan utgöra en indikation på utvecklingen. Det kan alltså bara bli fråga om en indikator för arbetsproduktiviteten, inte en statistikuppgift.

Arbetsproduktivetsutvecklingen i näringslivet

Arbetsproduktiviteten har sedan 1993 för de allra flesta kvartalen haft en tillväxt på mellan en knapp procent och knappt två procent fram till första hälften år 2006. Med undantag för några enstaka kvartal med svagare utveckling är den enda betydande avvikelsen de fem kvartalen i rad med minskande arbetsproduktivitet under 2007 och 2008.

Arbetsproduktivitet, hela näringslivet Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongrensat

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

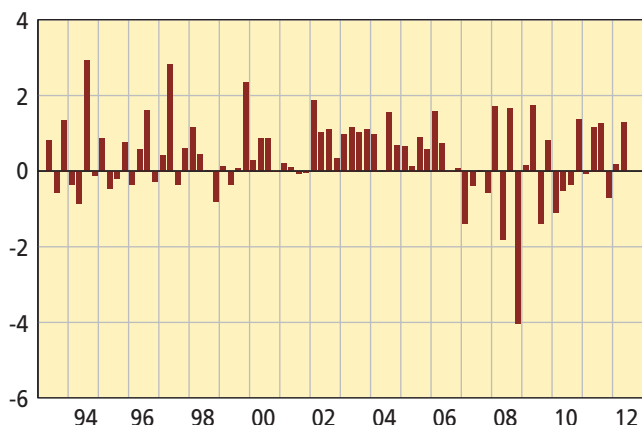
Från och med andra hälften av 2006 följde ett betydande antal svaga, och i flera fall även negativa, kvartal på varandra fram till det stora fallet i arbetsproduktiviteten fjärde kvartalet 2008 och det första 2009. De första två åren var det dock fråga om en expansionsperiod för produktion, men framförallt för arbetade timmar. Därefter har utvecklingen varit väl i nivå med tidigare år, men någon större återhämtning kan inte skönjas. En uppdelning av hela näringslivets utveckling på de varuproducerande delarna respektive de tjänsteproducerande ger dock en mer nyanserad bild.

De varuproducerande delarna är mycket mer utsatta för internationell konkurrens jämfört med de tjänsteproducerande delarna eftersom såväl exportandelen som importandelen är väsentligt högre. Att dess arbetsproduktivitet i mycket följer samma mönster över åren som hela näringslivet är inte så förvånande eftersom det är deras konjunkturer som också i mycket styr tjänstesektorn via köp av insatstjänster men också via variationer i deras lönesumma. Den genomsnittliga tillväxttakten är dock klart högre och variationen mellan kvartalen är också större. Det stora fallet i arbetsproduktivitet var också mycket större men begränsade sig till ett enstaka kvartal och det kompensades mer än väl av tillväxten några kvartal senare. Därefter har tillväxten i varuproduktionens arbetsproduktivitet varit något svagare än tidigare år.

Arbetsproduktivitet, tjänsteproduktion

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongrensat

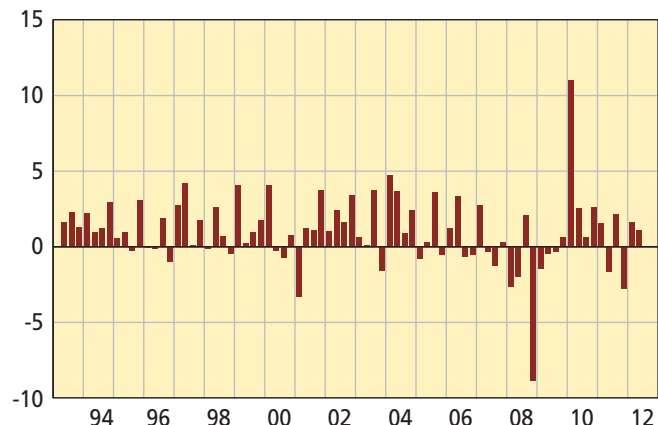

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Arbetsproduktivitet, varuproduktion

Procentuell förändring jämfört med föregående kvartal, säsongrensat

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2012

Tjänsteproducenternas arbetsproduktivitet har växt klart svagare än varuproducenternas. Fallet fjärde kvartalet 2008 var bara hälften så stort som för varuproducenterna men här saknas den positiva rekyl. Den jämna och starka utvecklingen 2002–2006 har inte heller återkommit.

Kontaktpersoner: Hans-Olof Hagén, 08-506 944 66 och Birgitta Magnusson Wärmark, 08-506 945 51

EU:s ekonomiska tillsyn

Nytt regelverk mot ekonomiska obalanser

Efter finanskrisen har ett nytt regelverk byggts upp inom EU för att stärka den ekonomiska samordningen och motverka uppkomsten av makroekonomiska obalanser. Tio indikatorer har sammanställts som varningsklockor och överskrids vissa gränsvärden utsätts landet för en djupare analys. Sverige fick bakslag på fyra indikatorer med särskilt fokus på hushållens skuldsättning. Det är emellertid enbart euroländer som kan utsättas för sanktioner om åtgärdsplaner inte fullföljs.

I spåren av eurokrisen konstaterades att stabilitets- och tillväxtpakten (SGP) och dess "Excessive deficit procedure" (EDP), i sin dåvarande form, inte var en tillräcklig garant för en uthållig tillväxt i EU.¹ Flera länder överskred de tidigare överenskomna gränserna för budgetunderskott och stats-skuld enligt SGP utan att regelverkets sanktioner trädde i kraft. Som en följd av detta har EU och dess medlemsländerna fattat ett flertal beslut om en ny ekonomisk styrning i syfte att stärka budgetsamordningen och övrig ekonomisk samordning. Med detta hoppas man kunna motverka de

obalanser som råder inom EU och därmed hantera och förebygga nuvarande och kommande kriser.

I den nya styrningen är en skärpt tillsyn en av de tydligaste åtgärderna. Bland annat har stabilitets- och tillväxtpakten (SGP) gjorts striktare vad gäller de förebyggande och korrigerande åtgärderna. Utöver denna upprustning av SGP infördes hösten 2011 även ett nytt, kompletterande regelverk – "Macroeconomic Imbalance Procedure" (MIP) i syfte att motverka makroekonomiska obalanser i medlemsstaterna och möjliggöra en uthållig tillväxt. Medan SGP främst tar sikte på respektive EU-lands offentliga finanser² tar MIP ett bredare grepp och väger in flera typer av obalanser i den ekonomiska bedömningen.

¹ Strengthening Economic Governance In the EU, Report of the Task Force To the European Council - Brussels, 21 October 2010.

² I detta regelverk fastställs att budgetunderskottet inte får överstiga 3 procent av BNP och att statsskuden inte får överstiga 60 procent av BNP.

Regelverkets uppbyggnad

Regelverket MIP är uppbyggt kring två delar – en förebyggande och en korrigerande. I det senare fallet ingår även sanktioner i verktygslådan, men de är endast tillämpliga på euroländerna och det finns inga sanktionsmöjligheter mot EU-länderna utanför EMU-samarbetet.

Medan stödfonderna till euroländerna kan ses som första hjälpen med sikte på de akuta problemen kan MIP:s förebyggande del liknas vid hälsovård och den korrigerande delen vid sjukvård. Likt hälsovård är den förebyggande delen inom MIP mer rådgivande och griper in i ett tidigt stadium för länder som befinner sig i riskzonen för obalanser, men där några reella problem inte ännu har utkristalliserats. Den korrigerande delen är, i likhet med sjukvård, tänkt att gripa in när problem har uppstått men som genom krav på åtgärdsplaner (med hot om böter om de inte genomförs) syftar till att förhindra att problemen övergår i kriser.

I den förebyggande delen ingår en uppsättning av tio indikatorer med tillhörande gränsvärden som utgör ett tidigt varningssystem. Dessa indikatorer bildar ett nät för screening av den ekonomiska situationen och är inte avsedda att ses isolerade eller tolkas strikt utifrån gränsvärdena. Nätet är tänkt att fånga upp potentiella problem som kan motivera en djupare analys. Varje indikator ska således ses i kombination med övriga utvalda indikatorer. Dessutom ska de ses i ljuset av de ekonomiska omständigheterna som hur väl den aktuella ekonomin bedöms kunna anpassa sig vid olika typer av obalanser, vilka risker det finns för spridning till andra ekonomier etcetera.

De tio indikatorerna

De tio indikatorerna utgör de viktigaste variablerna i regelverket, men de ska ses tillsammans med ett större antal variabler. De tio huvudindikatorerna är:

- Bytesbalansen i procent av BNP, 3-årsgenomsnitt
- Finansiell utlandsställning i procent av BNP, netto
- Procentuell förändring av real faktisk växelkurs, 3-årsbasis
- Procentuell förändring av exportmarknadsandelar (ett lands exportvärde i förhållande till värdet av världsexporten), 5-årsbasis
- Procentuell förändring av nominell enhetsarbetskostnad, 3-årsbasis
- Procentuell förändring av deflaterade huspriser, årsbasis
- Den privata sektorns kreditflöde i procent av BNP
- Den privata sektorns skuldsättning i procent av BNP
- Offentlig skuldsättning i procent av BNP
- Genomsnittlig procentuell arbetslöshet, 3-årsbasis

För var och en av indikatorerna finns gränsvärden uppsatta som indikerar när det finns risk för obalanser. En kalibrering av sådana gränser är naturligtvis svåra att göra – sätts gränserna för snävt varnar systemet ständigt och är gränserna

för generösa varnar systemet alltför sällan eller inte alls. Av denna anledning är det uttalat att variablerna inte ska tolkas mekaniskt utan ska kompletteras med ekonomiska bedömningar vilket görs i den årliga Alert Mechanism Report (AMR). Till detta kommer att i vissa fall skiljer sig gränsvärdena åt mellan euroländerna och övriga EU-länder. Detta gäller för den reala faktiska växelkursen och den nominella enhetsarbetskostnaden.

Dessa variabler har valts ut för att de bedöms vara pålitliga och tidigare indikatorer med fokus på områden som har avgörande betydelse för makroekonomiska obalanser samt konkurrenskraft. Resultatet har blivit en uppsättning variabler som är tänkt att kunna fånga upp såväl snabba ekonomiska försämringar som mer gradvis uppbyggda obalanser.

För att övervakningen ska vara transparent har antalet huvudvariabler begränsats och beräkningarna har hållits enkla och baseras på lätt tillgänglig statistik. Utöver dessa tio variablerna finns dock även ett större antal kompletterande variabler, men tonvikten i regelverket ligger på de tio. Dessutom ska landsspecifika omständigheter och annan relevant information som finns tillgänglig tas hänsyn till i utvärderingen. Det innebär att utvärderingarna långt ifrån är låsta vid de tio huvudvariablerna. Dessutom ska uppsättningen av variablerna, deras definitioner samt gränsvärden ses över regelbundet och kan, beroende på behov och tillgänglighet, anpassas.

Det kan understrykas att dessa variabler varken är finanspolitiska mål eller instrument¹, utan utgör ett varningssystem tänkt att ge tidiga signaler om eventuella obalanser. Dessa variabler följs upp årligen för samtliga EU-länder och resultatet sammanställs tillsammans med en ekonomisk bedömning i ARM.

Utifrån rapporten bedöms vilka länder som har behov av en fördjupad analys. En sådan analys ser till ett större ekonomiskt sammanhang och tar bland annat hänsyn till såväl möjliga spridningseffekter (både positiva som negativa) till övriga EU som landets bedömda förmåga att anpassa sig för att motverka obalanser.

En sådan fördjupad analys kan i princip komma till tre alternativa slutsatser. I bästa fall konstaterar EU-kommissionen att den ekonomiska situationen är under kontroll och att inga ytterligare åtgärder behöver vidtas. Bedöms det däremot förekomma obalanser är det upp till kommissionen att lägga fram rekommendationer för att åtgärda obalanserna. Så länge dessa obalanser är begränsade i omfattning hanteras det inom den förebyggande delen av MIP och rekommendationerna ingår då som en del i den årliga genomgången av medlemsländernas ekonomiska situation. Visar sig obalanserna vara av allvarigare art kan det leda till att ministerrådet inleder en Excessive Imbalance Procedure (EIP). I korthet innebär detta att landet måste vidta åtgärder för att komma till rätta med de ekonomiska problemen.

¹ Europeiska Kommissionens rapport "Scoreboard for the surveillance of macroeconomic imbalances", Februari 2012.

Detta gäller såväl euroländerna som övriga EU-länderna. Skillnaden är, som nämnts ovan, att för euroländerna är kravet på åtgärder kopplat till sanktioner i form av böter. Misslyckas ett land med att lägga fram en åtgärdsplan som ministerrådet kan acceptera eller om en framlagd åtgärdsplan inte implementeras kan det således sluta med böter.

EU-kommissionens första Alert Mechanism Report

I februari 2012 kom EU-kommissionen med den första AMR där Sverige fick klartecken på sex av indikatorerna, men fyra av indikatorerna låg även utanför de uppsatta gränsvärden.¹ Sverige var dock i gott sällskap av Finland, Storbritannien och nio andra länder.²

I rapporten konstaterades att det fanns indikationer på obalanser i Sverige enligt fyra av de tio indikatorerna. Enligt rapport låg bytesbalansen över sitt gränsvärde, det vill säga att Sverige hade ett större överskott mot utlandet än vad som bedöms lämpligt. Även om ett överskott ofta lyfts fram som något positivt kan det även vara ett tecken på svag inhemsk efterfrågan.

Vidare har Sverige tappat exportmarknadsandelar under de fem senaste åren. Detta är en följd av den starka exportutvecklingen i många asiatiska länder och andra så kallade tillväxtländer. Detta syns även i att inget av de tillväxtstarka nyare EU-länderna ligger under gränsvärdet för exportmarknadsandelar, medan nästan samtliga övriga EU-länder gör det. Jämfört med övriga länder som har underskridit gränsvärdet är det bara Tyskland och Nederländerna som har tappat marknadsandelar i mindre utsträckning. Noterbart är att det är Storbritannien som har tappat andelar i störst utsträckning de fem senaste åren, i större utsträckning än Grekland.

Sverige sticker dock ut vad gäller prisutvecklingen för bostäder och är, tillsammans med Finland, det enda landet som överskrider det uppsatta gränsvärdet.

Det fjärde området där en varningslampa tändes för Sverige var den privata sektorns skuldsättning i förhållande till BNP som överskrider det uppsatta gränsvärdet med bred marginal.

Medan varningssystemet gjorde utslag på flera områden för Sverige fokuserade EU-kommissionen främst på den höga, och fortfarande ökande, skuldsättningen i den privata sektorn och den därtill kopplade relativt sett kraftiga husprisutvecklingen. Som nämnts tidigare innebär detta inte per automatik att Sverige tvingas vidta åtgärder, men det har föranlett en fördjupade analys av den svenska ekonomin. Även i den fördjupade analysen låg fokus på den privata sektorns skuldsättning och prisutvecklingen på bostadsmarknaden. Överskottet i bytesbalansen och de minskade exportmarknadsandelarna, som också låg utanför gränsvärdena, sågs inte som några tecken på obalanser. Orsaken till att de låg utanför bedömdes som en naturlig följd av historiska underskott i bytesbalansen under 70- och 80-talet respektive en stark utveckling av exporten hos snabbväxande ekonomier i framför allt Asien.

I rapporten konstaterade EU-kommissionen att Sverige har vidtagit vissa åtgärder för att begränsa tillväxten i hushållens skuldsättning och prisutvecklingen på bostadsmarknaden. Som exempel nämns bolånetaket och bankgarantin. Vidare gjordes bedömningen att mer kan och behöver göras. Förslagen berör såväl återinförandet av fastighetsskatten, alternativt en utfasning av ränteavdraget, som begränsningar av rörliga bostadslån och att göra bostadsmarknaden mer flexibel genom att gynna bostadsinvesteringar samt att underlätta andrahandsuthyrningar. I rapporten är man dock noga med att understryka vikten av att införa dessa åtgärder på ett sätt och vid tidpunkter som undviker eller åtminstone minimerar effekter som förstärker konjunkturvariationer. Detta kan tolkas som att åtstramande åtgärder snarare bör införas vid en tidpunkt då tillväxten behöver kylas av än i rådande läge med svagare tillväxt.

---

¹ Indikatorerna baserades på årsunderlag fram till och med 2010.

² Grekland, Irland, Portugal och Rumänien ingick inte rapporten då dessa länder redan var strängt övervakade.

Variablerna i korthet

Nedan presenteras de tio huvudvariablerna i korthet tillsammans med några av EU-kommissionens argument för att inkludera dem i regelverket.¹

Bytesbalansen

Bytesbalansen styr i stort nettout-/inlåningen för en ekonomi och ger information om de ekonomiska kopplingarna med omvärlden. Ett stort underskott indikerar att ekonomin nettolånar från omvärlden. Medan underskott generellt ses som en större risk än överskott, kan överskott vara en indikator på en alltför svag inhemsk efterfrågan.

Finansiella utlandsställningen netto

Den finansiella utlandsställningen netto visar ett lands totala nettoskuldsättning gentemot omvärlden. Medan bytesbalansen avser flöden till och från utlandet visas den finansiella utlandsställningen i form av stockar. Den finansiella nettoskuldsättningen ger en övergripande bild av ställningen mot utlandet. Enligt EU-kommissionen används variabeln ofta i analyser av hur känsligt ett land är för externa risker.

Real växelkurs

Den reala växelkursen är tänkt att fånga upp vad det är som driver ihållande pris- och kostnadsförändringar och hur detta kan påverka det enskilda landets konkurrenskraft mot dess handelspartners. Större avvikelser i ett lands reala växelkurs jämfört med sina handelspartners indikerar att priserna utvecklas i otakt med produktiviteten utan att det har kompenseras via den nominella växelkursen. Med andra ord innebär det att landets konkurrenskraft gentemot sina handelspartners har förändrats.

Exportmarknadsandel

Exportmarknadsandel avser att fånga upp eventuella strukturella försämringar i konkurrenskraft som inte är kopplade till prisutvecklingen mot övriga världen. EU-kommissionen bedömer att exportmarknadsandelen indirekt även väger in produktiviteten. Tillsammans med real växelkurs och enhetsarbetskostnad ger exportmarknadsandelen en bredare bild av konkurrenskraften.

Nominell enhetsarbetskostnad

Enhetsarbetskostnad är tänkt att indikera för en försämrade konkurrenskraft. En enhetsarbetskostnad som ökar mer än arbetsproduktiviteten innebär, allt annat lika, en försämrade kostnadseffektivitet

och därmed försämrade konkurrenskraft.

Deflaterade bostadspriser

Deflaterade bostadspriser anses som en viktig indikator då kraftigt stigande tillgångspriser ofta sammankopplas med ekonomiska kriser. Bostadsmarknaden bedöms även ha stora effekter på den reala ekonomin och kan därmed potentiellt ge upphov till makroekonomiska obalanser. Kopplingen är tydlig till hushållens skuldsättning.

Den privata sektorns skuldsättning

Den privata sektorns skuldsättning möjliggör en bedömning av hur känslig den privata sektorn är för konjunkturförändringar, inflation och räntor. Indikatoren beror dock på flera faktorer som kan försvåra tolkningen, som den demografiska strukturen och pensionssystemet.

Den privata sektorns kreditflöde

Hög kredittillväxt bedöms vara kopplat till förekomsten av ekonomiska kriser. Vidare ses variabeln som en indikator på hur sårbart ett banksystem är och bedöms både påverka och påverkas av tillgångspriserna. Kreditstillväxt ses därmed som en tillförlitlig indikator på stundande bostadsbubblor. Dessutom anses det finnas en möjlig koppling mellan kreditstillväxten och obalanser med omvärlden. Detta genom att en relativt sett högre inhemsk efterfrågan i ett visst land kan driva på importefterfrågan och kapitalinflödet till landet. Detta kan därmed öka på ett bytesbalansunderskott som kan finansieras via ökade skuldsättningen i den privata sektorn.

Den offentliga sektorns skuldsättning

Den offentliga skuldsättningen känns igen då den, tillsammans med budgetunderskottet, är en parameter som följs upp inom SGP. Den offentliga skuldsättningen växelverkar med den privata skuldsättningen. En hög offentlig skuldsättning begränsar även manöverutrymmet för att hantera en kris.

Arbetslöshet

Arbetslösheten följs upp för att fånga upp matchningsproblem på arbetsmarknaden och generella anpassningsproblem i ekonomin. EU-kommissionen understryker att indikatorn i detta sammanhang inte är en målvariabel i sig utan är tänkt att bidra till bedömningen av hur allvarlig en obalans är, hur ihållig obalansen kan vara och vilken anpassningsförmåga ekonomin har.

¹ För en mer ingående beskrivning se Europeiska kommissionens "Scoreboard for the surveillance of macroeconomic imbalances", Occasional Papers 92, Februari 2012

Kontaktperson: Tomas Thorén, 08-506 941 46

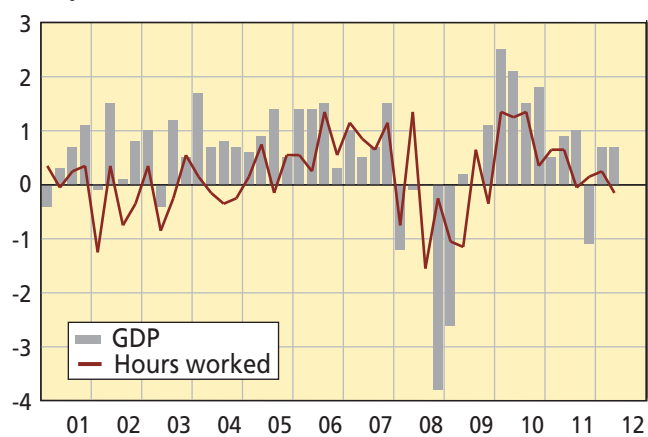
Summary

Swedish resilience as the global economy slows

So far this year, the Swedish economy has had a good growth rate following a weaker fourth quarter last year. Sweden has shown strong resilience as growth in Europe has stagnated. A low level of imports has resulted in a surplus in Sweden's foreign trade in the second quarter. Household consumption and government consumption made a weak contribution to growth, while gross fixed capital formation came to a halt after what appeared to be a temporarily strong first quarter.

GDP rose by a seasonally adjusted 0.7 percent in the second quarter of 2012 compared with the previous quarter, and represented an unchanged growth rate from the first quarter. In Europe, the Swedish growth rate was surpassed only by Norway and Latvia, where the growth rate was 1.2 and 1.0 percent, respectively.

Gross domestic product (GDP) and hours worked in the whole economy
Percent change from previous quarter. Seasonally adjusted GDP and hours worked

Source: National accounts
Data up to and including second quarter 2012

Growth in global GDP continues on a weak trend despite massive stimulus measures. The slowdown in the world economy is broad and is occurring in a situation where all economies are looking for a boost from stronger external demand. So far this year, Swedish GDP has shown resilience and has been one of the strongest in Europe. However, the economic situation can change quickly since the outside world has traditionally had great influence on the Swedish economy.

Swedish exports were weaker than global trade, but rose in line with developments in other industrialised countries. Exports to neighbouring Nordic countries offset weaker demand in the rest of Europe. A continued broad decline in commodity imports lifted the net contribution of trade to GDP growth. A strengthened Swedish krona (SEK) and weak global demand are pressing the exporting companies as shown in the most recent export managers' index.

After a strong first quarter 2012, household consumption slowed in the second quarter. Household consumption expenditures increased by 0.2 percent, seasonally adjusted and compared with the previous quarter. Above all, car purchases came to a serious standstill, while less cyclically sensitive expenditures including accommodations and medicine made a positive contribution. Households prioritised savings instead, and the savings rate in the second quarter was at a historically high level.

Investments appear to have entered a calmer period. The rate of increase in gross fixed capital formation fell back again after the seemingly temporary surge in the first quarter of 2012. Reduced machinery investments, primarily in the construction and service industries, were the primary restraint while investments in construction and factories remained strong. Among the sectors, the energy sector continued to be a bright spot, despite a significantly more modest rate of growth compared with the first quarter. The mining industry maintained its rate of growth and contributed significantly to the overall development. At the same time, investment was dampened by, for example, the sector for information and communication services, which declined following a very strong first quarter.

Swedish businesses maintained the growth rate from the first quarter. The decline in production in the fourth quarter of 2011 appears to be a temporary dent in the curve. Production in the goods industries and service sectors increased at about the same rate. The work contribution in the economy fell slightly in the second quarter and the increase in production was due to increased productivity. After the second quarter, several independent indicators produced negative economic signals for business in the next quarter.

The signals from the labour market are mixed. Labour force participation rose during the second quarter as a result of, among other things, fewer on sick leave. The increased labour supply has resulted in more jobs, but also an increase in unemployment, but without significant major changes. Despite more jobs, it was noteworthy that the number of hours worked in the economy continued to decline. This shows that the situation on the labour market remains uncertain where the number of vacancies also increased more than the number of available jobs.

Sweden's economy – a statistical perspective also includes two feature articles. The first article presents how labour productivity should be interpreted when used quarterly to show value added per hour worked in industry. The article also highlights limitations in the quarterly productivity estimates.

The second article describes the new EU regulations against macroeconomic imbalances where Sweden was marked down on four indicators, with a particular focus on household debt.

Ansvarig utgivare:

Monica Nelson Edberg

Frågor om innehållet i denna publikation kan ställas till:

Martin Daniels, redaktör	08-506 942 64
Tomas Thorén, redaktör	08-506 941 46
Antonio Espinoza	08-506 949 82
Johannes Holmberg	08-506 945 11
Magnus Saltveit	08-506 949 84

Medskribenter:

Hans-Olof Hagén, nationalräkenskaper
Andreas Lennmalm, nationalräkenskaper
Birgitta Magnusson Wärmark, nationalräkenskaper

Grafisk form:

Monica Andersson	08-506 943 62

Förfrågningar kan även göras via e-post med adress: förnamn.efternamn@scb.se.

Sveriges ekonomi – Statistiskt perspektiv

ISSN 1653–3828

URN:NBN:SE:SCB-2012-A28T11203_pdf (pdf)